

Malin Bergström
780713-1607
Examensarbete
Lärarytildning
Södertörnshögskola
Vårterminen 2006
Handledare: Björn Skogar

Elevråd

En skendemokrati?

Elevrådsarbete i två skolor

Abstract

The purpose of this thesis is to determine whether the student councils at two schools really have the power to influence, or if it is a matter of mock democracy. I wanted to determine how the student councils work in reality. I conducted my investigation through personal and qualitative interviews with the board of the student council, a social studies teacher and the principle/school management at both schools. After the interviews I compared and analysed my findings. The results show that the two schools work very differently when it comes to studentdemocracy, and even have very different levels of ambition when it comes to the degree of influence that the student council should have at their respective schools. Still, in reality the council at both schools function much the same. They are not fully functional and don't manage to accomplish much, other than basic things like what the school should look like or which shirts the council should have. My opinion is that there seems to be some extent of mock democracy at one of the schools, but that at the same time there is the need to further examine and determine what studentdemocracy really means today, and should mean in the future, in the context of student councils. Otherwise the schools will never have a fully functional student council.

Key words: Studentdemocracy, influence, student council

Abstract	2
Inledning	4
Syfte & frågeställningar	4
Material & Metod	4
Forskningsläge och litteratur	7
Teoretisk ansats	11
Resultatgenomgång	13
Mariaskolan	13
Intervju med rektorn	13
<i>Grundläggande om elevrådet</i>	14
<i>Elevrådet och påverkan</i>	14
<i>Elevrådets status</i>	16
<i>Skolan och demokratiarbetet</i>	16
Intervju med SO lärare	16
<i>Allmänt demokratiarbete</i>	17
<i>Samarbete mellan lärare och över ämnesgränser</i>	18
<i>Elevernas attityd</i>	18
Intervju med elevrådets styrelse	18
<i>Grundläggande om elevrådet</i>	18
<i>Elevrådet och påverkan</i>	19
<i>Elevrådets status</i>	22
<i>Demokrati i undervisningen</i>	23
Sammanfattning Mariaskolan	23
Friskolan Lövet	24
Intervju med representant för skolledning tillika SO lärare	24
<i>Grundläggande om elevrådet</i>	24
<i>Hur elevrådet har fungerat</i>	26
<i>Elevrådet och påverkan</i>	28
<i>Skolans demokratiarbete och elevrådets status</i>	29
Intervju med elevrådets styrelse	31
<i>Grundläggande om elevrådet</i>	31
<i>Elevrådet och inflytande</i>	32
<i>Förbättring av elevrådsarbetet</i>	34
<i>Elevrådets status</i>	34
Sammanfattning Lövet	35
Jämförelse av resultat	35
Diskussion	37
Referenser	45
Otryckta källor	45
Tryckt Litteratur	45
Elektronisk litteratur	46
Bilagor	47

Inledning

I över hundra år har elever organiserat sig. Ändå fick elevråd inte något ordentligt fäste i skolorna förrän efter andra världskriget. Skolledningar överallt uppmanade då sina elever att organisera sig i elevråd med syftet att de skulle uppfostras i demokrati. På 60-talet skrevs elevernas inflytande in i skollagen och elevråden etablerades ännu mer.¹

Ända sedan jag gick i lågstadiet har jag varit involverad i elevråd och elevdemokrati på något sätt. Vi hade en SO lärare på vår skola som var mycket intresserad av elevinflytande, och som faktiskt har varit med och påverkat kommunen i deras arbete med elevdemokrati, vilket ytterligare ökade mitt intresse. Dessutom var jag själv den lärare som var ansvarig för elevrådet när jag arbetade som SO lärare på högstadiet. Det är bland annat därför jag har valt att göra denna uppsats i ämnet, som på intet sätt är okomplicerat.

Syfte & frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utreda om elevråden i skolan verkligen har makt att påverka, eller om det handlar om skendemokrati.

- Har eleverna något reellt inflytande genom elevråden?
- Har elever och skolledning samma uppfattning om vad som kan påverkas via elevrådet?
- Kan man se något samband mellan hur SO lärarna arbetar med elevdemokrati i klassrummet och hur elevråden fungerar?

Material & Metod

Jag har genomfört en kvalitativ undersökning där jag har använt mig av intervjuer. Jag valde att vända mig till en kommunal skola (som här kallas Mariaskolan) och en friskola (som här kallas Lövet) för att se om det kan finnas skillnader i hur elevrådet arbetar i de olika skolformerna. Jag bad att få intervjua rektor, elevrådsstyrelse och en SO lärare som inte är direkt involverad i elevrådsarbetet. Rektorn valde jag eftersom han/hon är ansvarig för verksamheten på skolan och i förlängningen för elevrådet. Att jag valde att göra en gruppintervju med elevrådets styrelse och inte hela elevrådet beror på att det skulle bli för många personer i gruppen om hela elevrådet skulle delta. Detta skulle i sin tur lätt kunna leda

¹ www.elevorg.se

till att eleverna känner sig för osäkra för att svara uppriktigt på frågorna. Resultatet skulle alltså bli skevt. Dock är det fortfarande möjligt att jag inte får lika bra svar som jag skulle ha kunnat få om jag hade gjort enskilda intervjuer med eleverna. Jag tror ändå att eleverna kan inspirera och ge varandra uppslag som inte hade kommit upp om jag hade genomfört djupintervjuer med varje elev.

Jag ville inte att SO läraren skulle vara direkt involverad i elevrådet eftersom jag tror att han/hon då är för engagerad för att kunna ge en rättvisande bild av arbetet med demokrati i undervisningen. En lärare som är engagerad i elevrådet är förmodligen intresserad av demokratiarbete och vill därför kanske försköna det arbete som sker inom undervisningens ram. Detta hoppades jag undvika genom att intervjua en utomstående lärare. Tyvärr gick denna plan i stöpet när det gällde friskolan Lövet. Skolan har nämligen endast två SO lärare som båda är involverade i elevrådsarbetet. Dessutom var rektorn på skolan väldigt upptagen under den period som intervjuerna skulle äga rum och är dessutom inte själv den ur ledningsgruppen som har kontakt med elevrådet. Detta beror på att den lärare som har huvudansvaret för elevrådet även är en del av skolledningen, och hon har därför tagit över det ansvarsområdet. Detta gjorde att jag fick genomföra en kombinerad intervju med skolledning och SO lärare på Lövet. Jag är medveten om att detta faktum kan speglas i resultaten och att det bästa kanske hade varit att byta till en annan skola, men eftersom tiden började rinna ifrån mig valde jag att gå vidare i alla fall.

När man intervjuar personer som både är så olika och har olika funktioner på skolan måste man anpassa frågorna till vem man intervjuar. Detta innebar att jag hade något olika frågor under intervjuerna. Dock var jag noggrann med att grundfrågorna var desamma för kategorierna. De båda elevråden fick alltså samma frågor, liksom lärarna och rektor/skolledningsrepresentant. Sen är det självklart att svaren på frågorna ofta kan leda vidare till att andra frågor dyker upp, men grundfrågorna var ändå desamma på båda skolorna. Detta gör att frågorna hade en strukturerad form, enligt Conny Svenning som har skrivit *Metodboken*. Det betyder dock inte att det var vad Svenning kallar en strukturerad intervju, utan det var en ostrukturerad eller öppen intervju eftersom frågorna var öppna och svaren strukturerades i efterhand.² Svenning talar även om att det finns tre typer av frågor som används i intervjuer, det är *faktafrågor*, *bedömningsfrågor* och *värderingsfrågor*. Oftast är det

² Svenning, 2003, s. 112-13

de två sistnämnda som används i intervjusituationer, eftersom faktafrågor oftast är lättast och mer tillförlitlig att få fram genom andra källor så som protokoll och liknande dokument.³ Jag har ändå valt att ta med frågor av detta slag eftersom jag vill få fram den demokratiska processen bakom hur elevrådet väljs på skolan.

Alla intervjuer genomfördes med en bandspelare eftersom det gör det lättare att i efterhand bearbeta materialet och minnas precis vad som sagts. Att använda bandspelare hade också fördelen att jag inte behövde anteckna något under intervjun vilket gjorde att de jag intervjuade kände sig mer bekväma och inte behövde undra över vad jag egentligen skrev ner. Det gjorde det också lättare för dem att fokusera på själva frågorna och inte på hur de skulle formulera svaren. Dessutom underlättade det genom att samtalet blev mer flytande eftersom det inte uppstod några pauser där jag skulle ha varit tvungen att skriva ner vad som sagts. Utöver alla dessa fördelar kunde jag även fokusera direkt på personen jag intervjuade och studera kroppsspråket likväl som vad personen svarade. Detta gav en mer enhetlig bild av den som intervjuades. Detta verkar även vara något som rekommenderas av Svenning som i och för sig inte talar om att man bör använda just bandspelare, men som säger: ”Under intervjun bör intervjuaren ägna all sin *uppmärksamhet åt intervjupersonen*. Denna måste känna att han eller hon står i centrum för intresset.”⁴ Som jag beskrev ovan tror jag att det lättaste sättet att göra detta är genom att använda bandspelare.

Ett problem som dök upp under efterarbetet med intervjuerna var att intervjun med rektorn för Mariaskolan inte hade fastnat på bandet. Det gick bara att höra lösryckta ord och skrap. Detta var självfallet ett stort problem eftersom jag inte gjorde några egna anteckningar under tiden, utan bara sammanfattade min upplevelse av intervjun efteråt. Därför valde jag att kontakta rektorn ännu en gång, och han var vänlig nog att ställa upp igen. Jag är medveten om att det inte var någon optimal lösning, men det var det enda jag kunde göra för att kunna slutföra denna undersökning inom tidsramarna. Alternativet hade varit att helt utesluta Mariaskolan och istället vända sig till en annan kommunal skola, vilket tiden helt enkelt inte tillät. Jag är också medveten om att det gör att resultaten av undersökningen i och med detta kan ha blivit skeva, eftersom rektorn denna gång visste precis vad jag skulle fråga om och därför kunde anpassa sina svar därefter. Min uppfattning av intervjuerna är dock att han inte förändrade särskilt mycket och att de förändringar som fanns var sådant som förtydligade vad han sagt

³ Svenning, 2003, s. 113-114

⁴ Svenning, 2003, s. 121

första gången. Jag tror inte att han försökte försköna sin skolas arbete mer den andra gången än han gjorde den första.

När intervjuerna var genomförda gick jag igenom banden flera gånger och sammanfattade vad som sagts. Sedan följde en sortering av svaren, jämförelse mellan skolorna och tillslut diskussion av resultaten i relation till litteratur och forskningsläge.

Forskningsläge och litteratur

När det gäller forskningsläget och litteraturen så har jag funnit få eller inga arbeten som direkt behandlar eller utvärderar elevrådsarbete. De allra flesta handlar om elevdemokrati och elevinflytande i undervisningssituationer eller i vissa fall i förvaltningsråd där, förutom eleverna, både skolledning och föräldrar är representerade. De arbeten som direkt hanterar elevrådsfrågan är främst riktade till elevråden själva eller till lärare och ger ledning i hur arbetet skulle kunna fungera och organiseras.

Lars Nilssons *Elevinflytande – bättre skoldemokrati – lärarbok* är ett exempel på litteratur som vänder sig till lärare. Författarens ansats är att: ”den ska ge inspiration för läsaren att reflektera över hur han/hon hanterar begreppet elevdemokrati”⁵ Boken tar upp flera perspektiv, bl.a. hur den nya elevrollen ser ut efter införandet av Lpo 94, definitioner av termer som elevmedverkan, elevinflytande och elevdemokrati, vad som krävs av en lärare för att lyckas med arbetet samt några praktiska modeller och arbetsmodeller.⁶

Nilsson skrev som en del i samma serie även *Elevinflytande – bättre elevråd* där han riktar sig direkt till elevråden. Han säger själv att: ”Den här boken är till för att hjälpa eleverna i din skola att få ert elevråd att fungera bättre”⁷ Här tar han upp sex olika inslag: att vara representant, elevrådets arbetsuppgifter, elevrådets organisation, mötesteknik, elevrådets pengar och hjälp till elevrådet.

Uppsalas elevråd och Dany Kessel har tillsammans skrivit *Elevrådsboken* som är en handfast, grundlig och omfattande bok som vänder sig direkt till elevråden själva. Förordet är skrivet av utbildnings- och forskningsminister Thomas Östros där han ger några uppmuntrande ord till

⁵ Nilsson, Lars, 1997, *Bättre skoldemokrati*, s. 4

⁶ Nilsson, Lars, 1997 *Bättre skoldemokrati*

⁷ Nilsson, Lars, 1997 *Bättre elevråd*, s. 5

läsaren/eleven. Författarna tar upp alla tänkbara aspekter av elevrådsarbetet med alltifrån hur de olika funktionerna (ordf. sekr. osv.) inom elevrådet skulle kunna arbeta, till hur själva arbetet lättast läggs upp och hur man kan hantera olika frågor.⁸ I princip tar författarna upp samma saker som Nilsson gjorde några år tidigare, men mer omfattande och på djupet.

RoseMarie Kamperin har i *Försök att påverka – Delrapport 2 En empirisk studie av ungdomarnas påverkansmöjligheter i tre grundskoleklasser* studerat ”hur några ungdomar i år 9 agerar i skolvardagen för att påverka verksamheten”⁹. Rapporten är en del av ett större projekt där man tittar på ungdomar som politiska aktörer. Författaren finner bl.a. att de flesta ungdomarna i studien anser att man inte behöver förändra någonting på skolan och de är heller inte intresserade av att veta hur de skulle gå tillväga om något hände som de hade åsikter om. Självfallet fanns det elever som ville ha inflytande av något slag, men de flesta av dessa kunde inte komma med några konkreta förslag på vad de ville ha inflytande över. Bland de förslag som ändå framkom var inflytande över arbetssätt, innehållet i undervisningen och mer självständighet inom skolans projekt.¹⁰ Kamperin konstaterar vidare: ”Ungdomarna vet inte vad de vill förändra, de vet inte hur de skulle bära sig åt för att förändra om de kom på vad de vill påverka”¹¹. Det är en ganska skrämmande tanke.

Undersökningen visade dessutom att det mesta av förändringarna som genomförts på de två skolor som studerats har kommit på initiativ från de vuxna. Kamperin spekulerar i om detta kan vara beroende av de vuxnas egna behov eller som ett sätt för lärarna att kontrollera eleverna. Dessa saker är ingenting som eleverna själva har uttryckt en önskan om att förändra, men behöver för den delen inte vara något som är dåligt för dem eller som de anser är negativt. Hon tror att i många av dessa fall har läraren uppfattat något hos eleverna som han/hon frågat vidare om, för att sedan komma med förslag på förändringen. Detta gör att eleverna själva ofta inte är medvetna om att de har påverkat indirekt genom lärarens frågor. Kamperin ställer sig även frågande till om läraren själv är medveten om detta.¹²

Utgång? En delrapport från Ungdomarnas Demokratikommission till Demokrati Utredningen är en utredning som handlar om ungdomars inflytande och delaktighet i skola, samhälle och

⁸ Uppsalas elevråd & Kessel, Dany, 2004

⁹ Kamperin, RoseMarie, 2005, s. 5

¹⁰ Kamperin, RoseMarie, 2005, s. 41

¹¹ Kamperin, RoseMarie, 2005, s. 47

¹² Kamperin, RoseMarie, 2005, s. 51

politik. Självfallet är inte de delar som handlar om samhälle och politik av överhängande intresse för min undersökning, varför jag har koncentrerat mig på de delar som är relevanta. Anledningen till att jag använder mig av denna delrapport och inte av den slutgiltiga rapporten är att det har tagit tid att lokalisera en kopia samt att denna kopia i skrivandets stund ännu inte nått fram. Trots detta har delrapporten några intressanta perspektiv som rör min undersökning. Utredningen var ganska speciell eftersom den inte hade något traditionellt direktiv från en kommitté. Det var Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) som lade fram en framställan till regeringen om en utredning av ungdomar för ungdomar angående de ungas reella möjlighet att påverka. Utredningen bestod av 16 personer mellan 16 och 29 år som inte var tillsatta av regeringen efter nomineringar från partierna, vilket är det vanliga förfaringssättet. Istället är det LSU som har valt ut de personer som tillsattes. På detta sätt är det en unik utredning.¹³

Ungdomarnas demokratikommission anser att klassråden är själva grunden i den demokratiska strukturen på skolorna. Här har alla elever en möjlighet att säga sin mening, diskutera och inte minst att utse de som ska representera dem i olika sammanhang.¹⁴

”Genom tänkande, resonering och diskussion kan klassråden bli en stark grund till skolans demokratiska struktur samtidigt som eleverna här kan lära sig praktisk demokrati. Klassrådet är för många det första mötet med demokrati. Det kan inte nog understrykas hur viktigt det är att dessa forum inte uppfattas som skendemokratiska, tråkiga eller meningslösa.”¹⁵

De konstaterar vidare att den erfarenhet som elevorganisationen har av hur klassråd, elevråd och skolkonferenser fungerar inte stämmer överrens med den bild som beskrivs i Utbildningsdepartementets rapport *Översyn av elev- och föräldrainflytande* från 1995 (denna rapport har inte stått att finna trots omfattande försök från min sida). På grund av dessa motsättningar anser kommissionen att det är av vikt att genomföra en ny undersökning om elevråd för ett klagörande (vilket ännu inte har skett enligt mina efterforskningar). De motiverar detta med att organ med inflytande så som elevrådet ska vara demokratiska och representera skolans elever, och detta kan inte ske utan klassråd som fungerar. De anser att för att uppfylla läroplanens krav på demokratisk fostran måste alla, inte bara en liten elit, få

¹³ *Ungdomarnas Demokratikommission...*, 1999, s. 1

¹⁴ *Ungdomarnas Demokratikommission...*, 1999, s. 50

¹⁵ *Ungdomarnas demokratikommission*, 1999, s. 50

kunskap om hur man kan föra fram sina intressen eller det som är av intresse för majoriteten.¹⁶

En ganska skrämmande statistik som utredningen tar upp kommer från Skolverkets rapport *Vem tror på skolan?* där det visade sig att fler lärare från åk 1-7 än lärare från 7-9 och gymnasiet tror att eleverna klarar av att ta det ansvar som kommer med en högre grad av inflytande i skolan. Utredningen ställer sig den lite ironiska frågan om det beror på att eleverna skulle bli mindre mogna för ansvar ju äldre de blev. De besvarar den snabbt genom att tillägga: ”Detta vore intressanta och nydanande åsikter inte minst inom utvecklingspsykologin.”¹⁷

Hanna Österlund skriver i *Sex år av elevinflytande – attityder till elevinflytande i Skolverkets attitydundersökningar 1993/94-2000* om precis det som titeln säger. Vid tre olika mättidpunkter (1993/94, 1997 och 2000) genomförde Skolverket attityder till elevinflytande hos elever, lärare och föräldrar genom att låta dessa besvara enkäter. Österlunds artikel jämför resultaten från dessa undersökningar. Det visade sig att mellan den första och den andra undersökningen ökade andelen elever som ville påverka och som även ansåg sig kunna påverka. Däremot hade denna utveckling avstannat mellan den andra och den tredje. Det eleverna ansåg sig kunna påverka mest var dock hur de skulle arbeta, medan de samtidigt inte kunna påverka vilka läromedel och läroböcker som används i någon större utsträckning.¹⁸

Vidare visade det sig att lärarna på grundskolans åk 7- 9 ansåg att eleverna kunde ta ansvar för mer inflytande, medan lärarna på gymnasiet inte var lika positiva. Det intressanta här är att det dessutom visade sig att lärarna för de lägre årskurserna i grundskolan var mer positiva till att eleverna kunde ta mer ansvar när det gällde inflytande än lärarna för åk 7-9. Österlund konstaterar alltså att ju äldre eleverna blir desto mindre förtroende har lärarna för deras kompetens att ta det ansvar som kommer med mer inflytande. Författaren kommer inte med några egentliga slutsatser när det gäller jämförelserna, hon väcker snarare fler frågor.¹⁹

Annica Johansson och Lena Roberts skrev 2005 examensarbetet *Hur upplevs elevinflytande av pedagoger och elever?*. De fokuserar på elevinflytande i undervisningssituationen, främst

¹⁶ *Ungdomarnas demokratikommission*, 1999, s. 55-56

¹⁷ *Ungdomarnas demokratikommission*, 1999, s.52

¹⁸ Österlund, 2000-2001, s. 16-22

¹⁹ Österlund, 2000-2001, s. 23-25

när det gäller att planera, genomföra och utvärdera den undervisning de får.²⁰ De undersökte fem skolor i samma kommun där de intervjuade lärare och elever i årskurs 5. Resultatet visade att endast två skolor arbetade aktivt med elevinflytande trots att lärarna var medvetna om vad som sägs i styrdokument och läroplan. Eleverna själva hade egentligen ingen aning om vad elevinflytande är. De konstaterar vidare att de elevinflytande som är vanligast på skolorna är det formella inflytandet, alltså klassråd och elevråd, men drar inga egentliga slutsatser om hur detta fungerar. De liksom tidigare undersökningar och utredningar konstaterar att lärarna är negativa till att eleverna skulle klara av det ansvar som följer med ökat inflytande.²¹

I FN:s barnkonvention artikel 12 punkt 1 står det: ”Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.”²² Detta gäller alltså **allt** som gäller barnen, även skolan och undervisningen.

I läroplanen, Lpo 94, står det att ”Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund”²³ och att ”skollagen... slår fast att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar”²⁴, när det gäller de *grundläggande värden* som ska gälla i skolan. Under *saklighet och allsidighet* står det ”Skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den skall framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjlighet till sådana.”²⁵ Detta är av största betydelse när man tittar på elevrådet i skolan.

Teoretisk ansats

På hemsidan till kommunen där jag genomförde undersökningen fann jag den demokrati-trappa eller delaktighetstrappa som en av respondenterna talar om. Denna är utvecklad ur Sherry Arnsteins teoretiska modell *Ladder of Citizens Participation* från 1968-69.²⁶

²⁰ Johansson & Roberts, 2005, s. 3

²¹ Johansson & Roberts, 2005, s.37-38

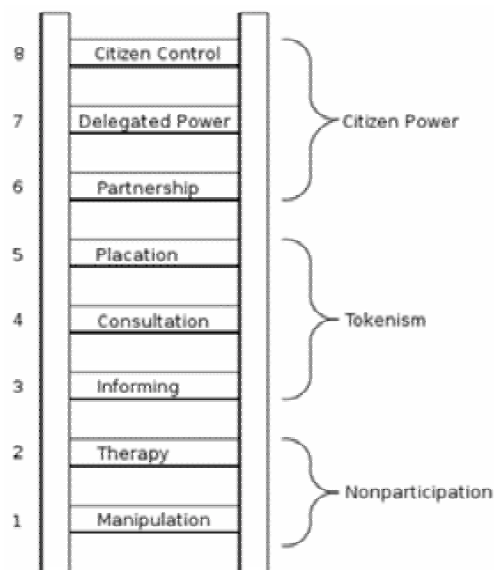
²² www.bo.se

²³ Lpo 94, kap 1

²⁴ Lpo 94, kap 1

²⁵ Lpo 94, kap 1

²⁶ www.trialog.se

Källa: www.trialog.se

Delaktighetstrappan är utvecklad av BUFF (Barn- och Ungdomars Framtidsfrågor) för att göra kommunens barn- och ungdomsbokslut mer levande och konkret. Ove Strand är en av grundarna till BUFF och den som var drivande när det gällde omarbetningen av Arnsteins modell.²⁷ Ove är en före detta SO lärare som nu har sadlat om och arbetar heltid med elevdemokrati. Följande är ett citat som visar hur delaktighetstrappan är formulerad.

Delaktighets – trappan²⁸

8. Rätt att initiera fråga.
Rätt att fatta beslut tillsammans med vuxna.
7. Rätt att initiera fråga
Vuxna fattar beslut.
6. Med i beslut, men endast vuxna initierar frågor.
5. Dialog. Ungdomar informeras och rådfrågas.
4. Ungdomar informeras ordentligt och får sedan uppdrag av vuxna (ansvar).
3. Symbolisk medverkan (rätt att delta som passiv lyssnare...)
2. Dekoration (Barn har tagits med i debatt som förs över deras huvud...)
1. Manipulation

²⁷ www.trialog.se

²⁸ Se kommunens hemsida

(Barn bär plakat i demonstrationståg...)

Steg 1 – 3 handlar om att barnen får **medverka**, vid steg 4 – 6 har de fått **medinflytande** och steg 7 – 8 **medbestämmande**. Alla steg mellan 4 och 8 innebär delaktighet, enligt trappan.²⁹ Trappan är tänkt att användas i tre steg. I det första steget utvärderar elever och vuxna tillsammans vilka möjligheter som hittills funnits för inflytande. I steg två ska man komma fram till vilken nivå man vill ligga på i framtiden och i steg tre kommer dialogen där vuxna och elever tillsammans diskuterar hur resultatet av arbetet blev.³⁰ Ove Strand har nu lämnat kommunens arbete med elevdemokrati och arbetar nu som konsult där han lär ut ytterligare en vidareutveckling av delaktighetstrappan som han kallar för Trialogmetoden.³¹

Resultatgenomgång

Jag har valt att lägga upp detta genom att redogör för intervjuerna en skola i taget och sedan jämföra dem. Detta för att få en tydlig bild av var skolorna står i elevdemokratifrågan och hur de arbetar med detta. Först kommer jag att redogöra för rektorernas, sedan lärarnas och till sist avsluta med elevrådets intervjuer. Här kan det också vara på sin plats att påpeka att jag har försökt att inte lägga in egna kommentarer i redogörelsen för intervjuerna, utan har istället förlagt dessa till jämförelse av resultat samt analys och diskussion vilket kommer senare.

Mariaskolan

Skolan arbetar för att eleverna ska få en vidgad syn på vilka möjligheter de har för sin framtid. De tycker att det är viktigt att alla elever hittar en utbildning efter grundskolan som de känner är meningsfull och positiv. Därför har de valt droppen som sin symbol eftersom den symboliserar hur varje person är en del av helheten. Vattendroppen symboliserar också kamp och uthållighet, eftersom den i slutänden alltid urholkar stenen.³²

Intervju med rektorn

Rektorn (som vi kan kalla för Kalle) brukar träffa en del av representanterna när de behöver lite pengar för att genomföra en del förändringar. Dessutom brukar han vara med vid en del av

²⁹ Se kommunens hemsida

³⁰ Se kommunens hemsida

³¹ För mer information se www.trialog.se

³² Se skolans hemsida

deras elevrådsmöten, generellt en gång i månaden om man slår ut det. Han är alltså framförallt den som håller i plånboken.

Grundläggande om elevrådet

På vårterminen väljer elevrådet en ny styrelse, medan resten av elevrådet byts ut på hösten. Oftast är det nior som har varit med i styrelsen och de avgår från sina poster så att de kan koncentrera sig mer på sina studier. Kalle tycker att systemet fungerar alldeles utmärkt eftersom niorna har alldeles för mycket att göra under våren för att kunna sköta elevrådet ordentligt.

Elevrådet och påverkan

Elevrådet är också med i skolrådet där de är ansvariga, eller i alla fall håller i mötena, som Kalle uttrycker det. Där ingår också politiker, representanter från föräldraföreningen och rektorn. På frågan hur skolrådet fungerar under elevernas ledning, svarar han att det är sällan de har någon dagordning. Det brukar snarare vara skolan som har en dagordning, eller i alla fall som tar upp frågor. Sen kan politikerna, när de kommer, komplettera med några frågor. Ibland, men inte ofta, presenterar eleverna lite saker som de jobbar med. Det gjorde de på det senaste skolrådet, då de berättade att de hade gått runt till alla klasser med en lista med saker som elevrådet skulle kunna jobba med, en prioriteringslista. Alla elever fick rangordna vilka saker de tyckte var viktigast. Med på listan fanns bland annat att de ville ha fler sittutrymmen i skolan, att de tycker att det är en trist och steril miljö på skolan och att de vill ha lite mera färg på väggarna. De vill också vara med och bestämma lite mer, till exempel vid lärartillsättningar, när skolbussarna ska gå och hur schemat ska se ut. Kalle tycker att det kan vara svårt för dem att vara med och bestämma om busstidtabellerna, linjebussarna. Han tror inte att några elever kan lyckas med det, men tror att de kanske kan vara med och påverka skolskjutsarna. Att eleverna förutom skolrådet skulle kunna vara med på ledningsgruppsmöten eller personalmöten är däremot inte alls aktuellt.

Kalle tycker att elevrådet skulle kunna vara med och påverka genom att utvärdera hur lektionerna har varit, de kan här få vara med och bestämma och ha synpunkter. De skulle också kunna vara med och bestämma i vilken form redovisningar ska göras och tidsplanen för detta, även om han tror att de redan i dag får vara med och diskutera. Han anser dock att detta inte är någon fråga specifikt för elevrådet utan att det gäller för alla elever. I höstas väckte elevrådet en fråga om utformningen av skolan, att den var trist och såg ut som ett sjukhus

(vilket inte Kalle tycker). Rektorn erbjöd då alla elever att komma med förslag på förbättringar, och att varje klass skulle få 2000 kronor om de kom med något förslag. Många lärare tyckte att det var vansinnigt, eftersom det finns 13 klasser på skolan och det då skulle bli 26 000. Men det kom inga förslag, vilket Kalle visste att det inte skulle göra. Självfallet tyckte han att det var lite tråkigt, det kunde ju ändå ha kommit några. De ordnade ändå en all-aktivitetsdag då främst elevrådet var med och framställde lite tavlor och affischer.

När det gäller de övriga sakerna som togs upp på elevrådets lista tror han att de skulle kunna vara med vid personaltillsättningar om skolan har några sådana. Det har dock inte varit några tillsättningar på flera år, vilket han försökte förklara för eleverna när de tog upp detta och klagade. Han tycker däremot inte att de kan vara med och påverka schemalagningen, eftersom det är en så oerhört komplicerad process, men de får väl ha åsikter. Eleverna har även tagit upp trivselreglerna som något de vill, men inte får vara med och påverka. Rektorn var då tvungen att påminna dem om att de visst hade tagit upp trivselreglerna. Han ville ha in en skrivning om skateboardåkning och frågade då elevrådet och de ville förändra något eller om de tyckte att reglerna var bra. De hade i det läget inte velat förändra något. Eleverna själva däremot tyckte att visst hade det tagits upp, men att de ändrade ju inte på någonting. De menade att de inte hade haft någon chans att påverka, eftersom de själva inte tyckte att man skulle ändra på någonting. Ibland är det lite svårt, tycker Kalle, men där hade de ju en rejäl chans att vara med och påverka.

Rektorn tror att eleverna uppfattar sin egen möjlighet att påverka som väldigt liten. Dessutom tror han att ”påverka” för dom är att dom alltid får sin vilja igenom. För att förändra denna attityd så tycker han att man måste förklara för de vad det innebär att vara med och påverka så att de inte tror att det är synonymt med att dom får sin vilja igenom. Kalle tycker ändå att han har en bra kontakt med elevrådet och att han försöker lyssna på dem, men han tror också att de kanske har en annan uppfattning. Han anser dock att han försöker och han har avsatt pengar som de får disponera själva. När de kommer med önskemål om vad dom vill förändra försöker han genomföra det, om det är möjligt.

Rektorn tycker att elevrådet fungerar bra just nu. Det har en bra styrelse som jobbar bra, men han anser att det övriga elevrådet inte alls har samma intresse för elevrådsfrågorna som styrelsen har. För att ändå förbättra elevrådet anser han att det nog måste vara mer struktur och att de vuxna måste hjälpa dem i större omfattning än de gör just nu, även om de har

vuxenstöd. För några år sen hade de inte samma vuxenstöd, och då fungerade det sämre. Kalle tror även att elevrådsarbetet måste få ta tid från studierna om det ska fungera väldigt bra och att styrelsen måste kunna ha möten mellan de ordinarie mötena med elevrådet. Han betonar igen att det måste vara mer struktur och att de då kanske måste ha det stödet ”från oss vuxna”. Dessutom ska de försöka styra upp klassråden bättre. Han anser att det behövs längre pass, men kanske inte fullt lika ofta som en gång i veckan. Hur klassråden fungerar beror till största delen på hur intresserade klassen och kontaktläraren är.

Elevrådets status

När det gäller hur mycket resten av eleverna uppmärksammar elevrådets arbete tror han i och för sig att prioriteringslistan har hjälpt till i viss mån, men att det inte finns något stort intresse för elevrådet. De förstår nog vad det handlar om, men är inte intresserade av att vara med och delta i det elevdemokratiska arbetet. Han liknar detta med väljarna och samhället i övrigt, de är bara intresserade när det händer något aktuellt. Elevrådets status är inte speciellt hög, konstaterar rektorn. Han tror dock att man kan förbättra statusen genom att de elever som är med får göra olika aktiviteter och att man framhåller dem i många olika sammanhang. T ex får elevrådsordföranden välkomna föräldrar till skolan, öppna temadagar och vara konferencier på skolavslutningarna. Genom att visa att man tycker att elevrådet gör ett bra jobb och kanske får någon slags morot eller belöning för att ha arbetat med detta, tror han att det kan gå att höja statusen lite till.

Skolan och demokratiarbetet

Kalle anser absolut att skolan jobbar tillräckligt mycket med demokrati i stort och elevdemokrati i synnerhet. För inte så länge sen var han med på en lektion, där bland annat ordföranden var med, där man tog upp detta med från förslag till beslut. I kommunen har man ingen åldersgräns för medborgarförslagen, och elevrådet har jobbat för att även eleverna som bor i ett mindre samhälle utanför stan ska få busskort istället för skolskjuts, så han tyckte att det var ett ypperligt tillfälle för dem att utnyttja sin makt. Han förslog att eleverna skulle skriva ett sådant medborgarförslag så att de skulle kunna få se politikernas reaktion på det hela, och det tänkte de till på. När han senare frågade deras lärare om de hade gjort det, så hade ingenting hänt. Något annat hade kommit emellan. Han tycker att de klagat på mycket men inte kommer med några egna förslag på lösningar.

Intervju med SO lärare

Allmänt demokratiarbete

När jag frågar läraren (som vi kan kalla Lena) om hur man på skolan arbetar med demokrati förklarar hon att de har tre olika projekt i årskurserna. I nian läser de om makt och demokrati, både på ett nationellt och på ett internationell/globalt plan. De har i år använt sig av USA:s invasion av Irak som exempel på fördelar och nackdelar med att leva i en demokrati. Detta var intressant för eleverna eftersom de är mer mogna för att prata om demokrati i nian, anser Lena.

I åttan läser de mer om kommun och riksdag, mer formellt om hur demokrati går till i Sverige och om politiska partier. De besöker då bland annat kommunen, men deltar inte i något kommunfullmäktigemöte även om dessa är öppna. Det handlar mer om organisation och det mer tekniska som hur man väljer och hur det fungerar, vad utskotten kan vara bra för osv. De försöker få eleverna lite mer intresserade, men hon tycker att det är lite kärvare eftersom åttorna är lite barnsligare än niorna.

Sjuorna läser mer om skolan. Det handlar om ordning och reda, varför man ska respektera varandra och skolans "anda" (de har en speciell skolanda som de värnar om). Lena anser att sjuorna fortfarande anser att det ska vara total rättvisa och ofta anser de sig orättvist behandlade jämfört med sina klasskamrater. Vidare handlar det om praktisk demokrati i klassrummet och att tala om att det finns ett elevråd som kan hjälpa dem.

Lena berättar vidare att det för några år sen fanns ett pedagogiskt råd på skolan som dock gick upp i elevrådet, vilket hon tycker är synd. Hon var själv involverad i deras arbete. Där talade de om pedagogik och sådant som hade med undervisningen att göra. Hon anser att elevrådet nu har många idéer om hur man ska få skolan trevligare och renare. Temadagar kommer också upp, men de pedagogiska frågorna hamnar nu mest i skymundan.

När det gäller om eleverna förstår kopplingen mellan den övergripande demokratin och demokratin på skolan, tror Lena att de förstår det i teorin men att de inte använder det så mycket i praktiken. Hon tycker nog att elevrådet tar upp många frågor, även om hon är osäker på om de kommer från klasserna eller om det är de själva som är initiativtagarna. Trots detta tror hon att eleverna förstår att skolan är demokratisk, och att man där lär sig grunderna i demokrati och politik.

Lena tar även upp att kommunen har något som kallas för ungdomsrådet och EFO (Elevernas Framtids Organisation), men att dessa ligger ”jåkligt löst”. Skolan har, enligt hennes mening, ingen som helst förankring i dem och det tycker hon är synd. Hon anser sig inte veta vad EFO gör och tycker att de nästan är en liten isolerad cell som några elever från skolan ibland besöker. Men hon vet knappt vilka dessa är vilket är jätte tråkigt. Dessutom har ju skolan klassråd som, även om de inte är formella, gör att lärarna pratar med eleverna i smågrupper, som Lena uttrycker sig. Men att få detta till någon sammanhängande linje tycker hon är svårt.

Samarbete mellan lärare och över ämnesgränser

När jag tar upp om SO lärarna sinsemellan arbetar med elevdemokrati talar Lena om att de inte har haft något temaarbete eller projekt om elevdemokrati vad hon vet. Lärarna har samma ram när det gäller vad de ska prata om, men alla lärare gör på sitt eget sätt. De pratar ihop sig om syftet och vad det är de vill, och sedan gör de en gemensam planering. Hon tycker absolut inte att de är isolerade i sitt arbete, de har snarare väldigt mycket gemensamt arbete på skolan. Samarbete över ämnesgränserna är tydligen inte heller något som görs i någon större utsträckning. Lena tar upp några exempel på temadagar, men tycker att det är svårt att få till stånd ett utförligare samarbete. Det finns ju så lite tid som det är inom SO: n.

Elevernas attityd

På frågan hur hon tror att eleverna uppfattar skolans arbete med demokrati så svarar hon att hon i alla fall tror att de anser att skolan tar upp det, men att det är svårt att veta vad eleverna tycker. De kan ha kort minne när det gäller saker som har tagits upp, och efter några veckor minns de inte och associerar inte heller allt till demokrati. Enligt Lenas uppfattning tycker eleverna inte att skolan jobbar bra med demokrati, snarare är det något som har tagits upp. ”Som lärare vet man mycket väl att man har tagit upp det, men ändå tycker eleverna att man inte har tagit upp någonting”, anser hon.

Intervju med elevrådets styrelse

Med på gruppintervjun var fyra elever, tre tjejer och en kille. De berättade att ordförandeskapet delades mellan två av eleverna, medan de övriga var sekreteraren och kassören.

Grundläggande om elevrådet

De har haft två ordföranden sedan förra året för att kunna dela på ansvaret och uppgifterna istället för att det skulle vara en ordförande och en vice. Själva elevrådet väljs genom att klasserna utser två elever från varje klass, och vill man vara med så får man det. Sen väljs inom elevrådet ordföranden och sedan resten av styrelsen. Inom styrelsen väljer de sedan vem som ska ha vilken position. Vid intervjutillfället saknas vice sekreteraren och pr – mannen, även om styrelsen för tillfället saknade pr – man. Det ska även finnas ett skyddsombud i rådet. De är noga med att påpeka att de inte behöver ha ett elevskyddsombud, men att de tyckte att det var en bra idé ifall det kom in några sådana frågor.

Hela styrelsen byts i januari varje år. För den enskilde behöver inte detta betyda att man måste sluta i styrelsen, utan helt enkelt att man inte kan sitta kvar på samma post två år i rad. Oftast är det dock så att niorna har så mycket att göra på vårterminen att de inte vill fortsätta i styrelsen, utan bara kommer ibland på elevrådsmöten. Eleverna anser att systemet med att byta styrelse i januari fungerar bra, men de har å andra sida inte varit med om något annat system.

Elevrådet och påverkan

Eleverna berättar att det senaste de arbetade med var att ge ut ett papper med förslag till klasserna, där de fick rösta på vad de tyckte var viktigast för skolan och vad elevrådet skulle jobba med. De har precis sammanställt detta och det är grunden för deras fortsatta arbete. Det som de flesta elever ansåg var det viktigaste för elevrådet att jobba med var skolmaten och skolbussarna. När de får frågan vilka möjligheter de har att påverka detta skrattar eleverna, men säger att de hoppas att deras möjligheter är bra. De påpekar dock att de sedan länge har försökt påverka skolbussarna utan att det har gett något resultat, men hoppas ändå kunna göra något. De är ganska på det klara med varför de inte har lyckats påverka detta, det kostar för mycket. Det är främst elever som bor i ett mindre samhälle utanför stan som vill få riktiga busskort som de övriga, istället för speciella busskort som bara tar dem hemifrån till skolan och tillbaka. Alla andra elever får riktiga busskort som man kan åka överallt i kommunen med, men inte dessa elever. Styrelsen konstaterar dock att det har jobbats med denna fråga i ganska många år nu utan att det har hänt något. Lite hopp får det genom att föräldraföreningen nu är inkopplad.

På frågan vad de får vara med och bestämma om blir det första de kommer att tänka på miljön, tavlor, möbler och liknande. Friluftsdagar, temadagar och liknande kommer upp, där

eleverna får vara med och bestämma vad de ska innehålla. Det är också elevrådet som håller i ”operation dagsverket”. När det sedan blir tillfrågade om vad de **vill** jobba med eller om det finns annat de hellre skulle göra, svarar eleverna att det nog är de sakerna och att det är de sakerna som kommer upp från övriga elever.

De tycker väl egentligen inte att lärare och rektor lyssnar på deras förslag eftersom de tycker att ”ibland får man tjata länge”. Som exempel tar de upp att de kämpade för att få fil till matsalen, och först efter ett års ”tjatande” fick de ett OK. Men det kom ingen fil, och till slut fick de veta att det var för dyrt, och om de skulle ha fil var de tvungna att ta bort en annan maträtt. De har också kämpat för hyllor under speglarna i omklädningsrummen, vilket de till slut också fick efter ett år. De refererar hela tiden till deras kamp för förändringar som ”tjat”, vilket är intressant i sig. Eleverna tycker att om de vuxna lyssnar eller inte beror på vad det gäller. De tycker också att om det är något de vill som är för dyrt, så vill de vuxna inte alltid säga det utan försöker slingra sig förbi frågan. Ibland är de vuxna raka i svaren, men det beror helt på vad det handlar om. Tydligt kan de komma jättelångt efteråt till elevrådet och säga att det var pengar det berodde på, men eleverna tycker att det är lite sent då och att de istället ska säga det direkt.

Jag ställde en fråga om det fanns fler saker de ville påverka och skulle just ge några exempel, men hann inte längre än till schemaläggning, innan eleverna ivrigt hoppade in och talade om att schemaläggning var en av de fem bästa på prioriteringslistan de låtit de andra eleverna ta ställning till. Så det vill de verkligen vara med och bestämma mer om. Bl a tycker de att det är onödigt långa raster, samtidigt som det finns alldeles för korta raster också, särskilt efter gympan. De vill passa in schemat speciellt efter bussarna, eftersom det är ofta som det händer att de får sluta tio minuter efter att bussen har gått och att de sen får vänta i någon timme på nästa. De tror att de har goda möjligheter att påverka schemat, eftersom det är en lärare som fixar det, och de ska prata med henne till att börja med. På frågan om de får vara med och påverka själva undervisningen är de tveksamma, men de vill vara med och påverka eftersom de jobbar med elevdemokrati. De vill att elevrådet och alla elever ska kunna göra det, men säger att ”...ja, det går väl lite segt med det (skratt)”.

För elevrådsstyrelsen innebär elevdemokrati att eleverna får vara med och påverka vad som händer, påverka undervisningen, vara med och bestämma vad man ska jobba med, vilken takt man ska kunna få göra det i, göra en plan för arbetet, påverka lärarna (det är riktigt viktigt för

dem), kunna prata om lärarna och påverka dem. De skulle vilja vara med och diskutera mer och få tala om sina åsikter, de vill kunna kompromissa lite med lärarna och få ett bra resultat. Det är viktigt för dem att lärarna också lyssnar och inte bara kommer och säger att ”så här ska vi göra”. De vill i alla fall att lärarna ska fråga eleverna vad de tycker, vilket vissa lärare gör men det är olika från lärare till lärare.

När jag frågade hur de tyckte att skolrådet fungerade och om det ger någonting svarade eleverna att de ibland kan få lite grann och ibland var det ingenting. De tycker däremot att de vuxna i skolrådet lyssnar på dem, men att det kanske inte händer så mycket av det. ”Även om dom kanske lyssnar så kan dom inte påverka så mycket i alla fall”, konstaterade en av tjejerna.

Styrelsen tycker att kontakten med rektorn är ganska dålig. Att rektorn bara är med ca en gång i månaden ser de inte som något problem. De tycker inte att han behöver vara med hos elevrådet om det inte är något de vill ta upp med honom, men de skulle vilja att han var lite mer involverad i det hela. De tycker att han gärna lägger över allt ansvar på dem, och det tycker de är lite fel. Som exempel tar de upp att om de ska "göra nånting" och ber rektorn att anmäla dem, så tycker han att de ska göra det själva, fast de känner att de inte har samma tillgång eller kontakt som han har. De känner att han gärna lägger över mycket ansvar på dem så att han slipper, att han gör det lätt för sig. De skulle självklart vilja ha mer hjälp av honom.

Kontakten med ansvarig lärare tycker de däremot är jättebra. ”Han tycker att elevrådet ska ha makt över hela skolan” blir en kommentar på frågan. En annan var ”han är nästan lite för involverad”. De tror att han också är den enda som rektorn kan lyssna på. Vidare tycker de att det är bra att de har honom eftersom han är den läraren som engagerar sig mest, men ibland kan det bli lite väl mycket. Han har massor av idéer, vilket de tycker kan vara lite överväldigande ibland, men samtidigt bra för det ger dem motivation att ”börja nån gång”.

Med resten av lärarna är det sämre. Ibland kan de känna att lärarna inte kommunicerar med varandra. Eleverna anser att lärarna inte har så bra sammanhållning och det märker de också, liksom att lärarna inte har så mycket kontakt med varandra. Detta gör att samarbetet mellan elevrådet och lärarna också blir dåligt. Enligt eleverna delar lärarna upp sig i grupper som alla arbetar olika. Vissa av dessa grupper är mer engagerade i elevrådet, medan andra ”skiter i

oss”. Vissa lärare ifrågasätter till och med varför eleverna ska iväg till elevrådet, vilket eleverna själva blir ledsna över.

Styrelsen tycker att elevrådet tidigare har fungerat riktigt bra. I början av vårterminen fick de verkligen igenom saker de ville, men nu fungerar det inte lika bra längre. De tror att detta kan bero på att de som är med i elevrådet inte är lika engagerade längre. De får heller inte ut mycket av elevrådet just nu, men när det väl är något på gång brukar det gå bra.

Kontakten med andra elevråd fungerar bra, säger de. De har EFO möten, BUFF kongresser, ungdomsrådet och barn- och ungdomskongresser. Då har de möten där de man träffar andra elevråd. Styrelsen åker då till andra skolor och då pratar de med varandra och utbyter idéer och sånt. Det funkar jättebra, enligt eleverna.

Elevrådets status

När det gäller elevrådets status bland resten av eleverna sa en i styrelsen: ”Ibland undrar jag om de ens vet att det finns ett elevråd.” De tror inte att de övriga eleverna riktigt vet vad de gör på elevrådet, eftersom de inte ser så mycket skillnad. Styrelsen anser att det ofta kommer in förslag som ”förbättra skolmaten”, men de som lämnar förslagen vet inte vad de vill ha för mat. Om det kommer något nytt så tänker de andra inte på att det är elevrådet som har fixat det. Det finns förslag på hur de skulle kunna visa vad det är de gör varav de flesta kommer ifrån den ansvarige läraren, men de har inte riktigt kommit till skott. De vill gärna, men vet inte riktigt hur de ska gå tillväga och anser att de har lite tid också. Därför tar de gärna den enklaste vägen och gör ingenting.

Det kommer nästan inga förslag från klasserna från början, utan styrelsen brukar ta förslagen i elevrådet som sedan går ut till klassråden för att se vad de övriga eleverna tycker och låter dem komma med förslag. Därefter tar de upp frågan igen och summerar för att se om det var något annat de skulle ta upp. De skulle både vilja ha lite mer engagemang från de andra eleverna **och** ifrån övriga elevrådet, eftersom det finns de i elevrådet som inte är så engagerade. ”Man vill ju få dom så engagerade som möjligt”, som en kille sa. För att få andra att bli mer engagerade försöker de göra lite ”PR” om vad elevrådet gör och vad de har gjort. De försöker tala om på klassråden vad de håller på med, och nu ska de åka till Boda Borg vilket de ser som lite ”PR” för att elevrådet också gör lite kul tillsammans.

Demokrati i undervisningen

Hur undervisningen om demokrati är på skolan tror de skiljer sig från lärare till lärare, men tycker ändå att den är så där. När jag frågade om man skulle kunna öka elevrådets status genom att jobba mer med demokrati på SO: n eller i de övriga ämnena, svarade eleverna att något som man verkligen borde göra är att berätta vad elevdemokrati är, berätta vilka elevernas rättigheter är, vad man får göra och vad man inte får göra och så. Det är någonting som deras skola verkligen behöver jobba med eftersom andra elever inte vet var de står och vad de kan påverka. Just elevdemokrati och demokrati över huvudtaget är något de borde arbeta mycket mer med, tycker styrelsen.

Den undervisning som eleverna får om demokrati sätts inte i samband med det arbete med demokrati som pågår på skolan, anser eleverna när de blir tillfrågade. De anser att den undervisning de får om demokrati i princip kan jämföras med att demokrati betyder folkstyre och inte alls sätts i relation till vad de själva kan göra. Vissa av de andra eleverna säger att elevdemokrati är ”skit samma för dom lyssnar ju ändå inte”.

Jag tog upp det som rektorn hade nämnt om ett medborgarförslag till kommunfullmäktige för att se hur demokratin fungerar i praktiken och för att se hur de själva uppfattade detta och om de tänkte driva den saken vidare. De två ordföranden (som var de elever rektorn hade pratat med) ser lite färdiga ut och säger att de inte hunnit "ta tag i det". Däremot sa de att de skulle göra det "nån gång". De tycker mest att det vore intressant att se om det skulle funka och vad det är som händer. De verkar tyvärr lite skeptiska till om det verkligen kommer att hända något.

Sammanfattning Mariaskolan

Mariaskolan har ett väldigt traditionellt elevråd. Klasserna väljer representanter till elevrådet där det sedan formas en styrelse. Det enda som egentligen är något annorlunda är att de byter styrelsen i januari och att de har två ordföranden. Rektorn är inte speciellt involverad i elevrådsarbetet utan är egentligen bara den som håller i plånboken och ställer upp ramarna för vad som kan påverkas.

Det som eleverna kan påverka är främst kosmetika på skolan och trivselregler. De får inte vara med och påverka undervisningen på någon djupare nivå än att utvärdera hur det har varit

eller hur redovisningar ska gå till, även om eleverna själva tycker att det är lite si och så även här och skulle vilja vara med mer. Det finns ingen ambition från skolledningen att de skulle kunna vara med och påverka mer än de gör idag, även om eleverna själva har massor av saker som de skulle vilja vara med och diskutera och få säga sin åsikt om. Både rektorn och So – läraren är överens om att skolans arbete med demokrati och elevdemokrati är fullt tillfredställande även om de tror att eleverna inte håller med - vilket de inte heller gör. Här verkar dessutom klassråden inte fungera riktigt bra, speciellt med tanke på att de inte är formaliserade utan mer som samtal i mindre grupper vilket inte verkar speciellt demokratiskt.

Friskolan Lövet

Skolan jobbar för att eleverna ska känna att skolarbetet är roligt och har en mening. De lär eleverna att ta eget ansvar för sitt lärande för att de ska kunna utvärdera sitt eget arbete och på så sätt skapa en medvetenhet om hur de lär sig bäst. Skolan arbetar med portfoliomethoden, där eleverna lär sig att granska, reflektera över och värdera sitt eget arbete i skolan.³³

Intervju med representant för skolledning tillika SO lärare

Läraren (som vi kan kalla Birgitta) har en dubbelfunktion i elevrådet. Hon är både kontakt in i ledningsgruppen och har ansvaret för elevrådet som SO lärare. Jag har försökt sortera upp svaren efter de båda funktionerna, men det har varit ganska svårt eftersom de hela tiden går in i varandra.

Grundläggande om elevrådet

Skolan började med något nytt i höstas som de bara skulle prova för att se om det skulle fungera. Förut hade de gått runt varje höst, och då fick de som var intresserade anmäla sig. Om det var fler än två fick de andra eleverna rösta fram de två som de tyckte var bäst som representanter. Birgitta är noga med att påpeka att det inte skulle handla om vem som var ens kompis, utan vem som bäst kunde representera klassen. Varje år fick de dock fler än två som var intresserade, och då kände ledningen att de skulle prova med att alla som ville var med skulle få var det, vilket gjorde att de blev väldigt många. En del klasser har nu tre eller fyra representanter och en del har minimumet två.

³³ Se skolan hemsida

Ledningen har sett att det i och för sig har varit bra, men att arbetet har blivit mycket mer tungrott och tungjobbat när det är så många jämfört med när de bara var två representanter från varje klass. Därför har de i år startat en styrelse som ska göra förarbete och sen fungerar resten av elevrådet som en arbetsgrupp. Styrelsen består av en representant från varje klass, de ska alltså vara åtta stycken.

När eleverna hade anmält sig var det inte bara att hoppa in i elevrådet, utan lärarna gjorde en intervju med alla som hade sökt. Under intervjun hade de vissa givna frågeställningar där eleverna bland annat fick ta ställning till "vad kan jag bidra med till elevrådet?" och "varför ska just jag vara med i elevrådet?". Sen gick de igenom ansvarsbiten "vad innebär det att vara elevrådsrepresentant?", om att utåt vara en bra förebild och att ta på sig mer ansvar. Efteråt fick eleverna några dagar på sig att fundera på om de verkligen ville vara med i elevrådet. Om de ville vara med var de välkomna, och om de inte vill det var det också OK. På Lövet engagerar de eleverna för ett år i taget eftersom de har så många råd på skolan. Ett år kanske eleverna vill jobba med elevrådet, ett år kanske för skolrådet, nästa kanske för idrottsrådet osv. Av den anledningen sägs alla upp, och eleverna vet att de bara sitter i ett år.

Varje år har elevrådet en ordförande och en vice ordförande där den vice har ett lärlingsår (ordföranden kan alltså vara med i elevrådet mer än ett år) och jobbar tillsammans med ordföranden så de blir två som gör jobbet istället för en. När ordföranden avgår tar vice över och elevrådet utser en ny vice. Detta har däremot inte fungerat i år även om det har gjort det alla andra år. Mycket av detta beror på att eleven som var vice förra året fick personliga problem förra våren och avsåg sig allting, vilket gjorde att de inte hade någon vice och allt föll. Nu har de återigen ingen vice eftersom den nya ordföranden också avgick efter jul.

Nu har lärarna tänkt att eftersom de är två vuxna som jobbar med elevrådet så ska de till hösten göra speciella intervjuer för ordförandeskapet. Inom elevrådet kommer eleverna få anmäla sitt intresse för att vara ordförande och vice och efter intervjuerna kommer lärarna att utse vilka det blir. Detta gör de för att de har märkt att det krävs så mycket driftighet av den som är ordförande och vice att de vill försäkra sig om att personerna i fråga klarar av det.

För att få ihop den övriga styrelsen går ordföranden ut och ber att de i elevrådet som är intresserade ska komma med i styrelsen. Sen bestämmer de inom styrelsen vem som ska bli

sekreterare och kassör. Elevrådet har flera sekreterare varav en är sekreterare i styrelsen och de andra två i stora elevrådet och på så sätt hjälp de åt.

När det gäller anledningen till att de genomförde denna förändring av elevrådet menar Birgitta, att man ibland kan känna att det fungerar bra, men att det liksom har gått i stå. Det blir ingen förändring eller utveckling. Av en händelse upptäckte hon *Elevrådsboken* och läste boken över sommaren, varefter hon konstaterade att den var ett jättebra verktyg för elevrådsarbetet och att det var så här hon ville jobba med elevrådet. Bland det bästa med boken är att den är skriven av elever för elever och att den ger konkreta tips på arbetssätt. Eftersom hon var så imponerad av boken, använde hon den med det nya elevrådet när de startade. Hon drog ut de passager som var aktuella för varje person i elevrådet och bad eleverna läsa dessa. Hon kunde dock konstatera att de inte var alltför entusiastiska utan ville gå sina egna vägar. Många orkade inte läsa det som de fått och ansåg heller inte att de behövde informationen. Trots att lärarna låg på fick de inte eleverna att ta det till sig.

Hur elevrådet har fungerat

Enligt Birgittas åsikt har elevrådet inte fungerat särskilt bra under året, utan mest jobbat med vad hon kallar för ”lattjo lajban grejer” som att skaffa skoltröjor till elevrådet, vilket tog hela höstterminen och sen använde de dem knappt dessa trots att lärarna var på dem flera gånger. Hon berättar också att när hon börjar prata med elevrådet om demokratifrågor fattar de inte vad hon pratar om, ”vad då demokratifrågor”. Utifrån att de har haft ett så stort elevråd har de inte haft många driftiga elever, anser hon. När de hade mindre elevråd var dessa oerhört driftiga och hon tror att det beror på att de hade väldigt bra ordföranden då, även om den nuvarande ordföranden fungerar bättre än den tidigare. Birgitta brottas konstant med detta och vet inte riktigt hur hon ska gå vidare härifrån. Hon har däremot ingen som helst avsikt att låta det vara.

Birgitta tycker att det är lite konstigt att det har fungerat så dåligt eftersom ingen har tvingat eleverna att vara med i elevrådet. De hade intervjuerna i höstas och eleverna sa att de förstod, men sen hände ingenting. Inför nästa kull av "elevrådare" kommer det att vara fler lärare som är involverade i arbetet än tidigare. De kommer då att gå in och använda ”kickoff dagen” som de har varje år som en ren utbildningsdag och tala om att ”...så här ser ramarna ut, det här ska vi göra. Punkt slut.” så får de se om det fungerar bättre.

Hon anser att de tidigare har varit bortskämda med väldigt driftiga ordföranden och elevråd som jobbade bra. I år är faktiskt första gången de har fått lägga ner massor av jobb för att få det att fungera, konstaterar hon. Anledningen till att elevrådet fungerat dåligt tror Birgitta är att de här eleverna inte har någonting att jämföra med. De har bara gått på den här skolan, medan den förut hade ganska många elever som hade gått på andra skolor och sett en annan slags elevdemokrati. Dessa elever har då uppskattat att dom har kunnat komma dit och kunnat driva arbetet på ett annat sätt. Hon tror att mycket av det som har gått fel i år kan bero på att skolan "förlovningstid" är över och nu måste de börja se till att det fungerar fullt ut hela tiden.

Skolan har varit bortskämd helt enkelt, kanske både elever och de vuxna. Hon tror också att det kan bero på olika generationer eller årskurser. Den generation de har just nu är väldigt "tillbakalutad", som hon uttrycker det. Hur driftiga årskurserna är skiljer sig markant åt, men så är det, konstaterar hon. Hon säger också att det kan finnas hundra olika anledningar till att det har blivit som det har blivit, men det betyder inte att de har lagt ner och inte har några möten. Birgitta liknar situationen vid tjuren, de stångar sig blodiga för att få det att fungera. Däremot anser ledningen att elevrådet har fungerat bättre under senare delen av vårterminen och tror att det skulle kunna vara så att eleverna ser att lärarna inte ger sig utan är på det igen hela tiden. Hon anser också att de får lära sig av det som hänt och utvärdera om det nya systemet var bra eller inte. Funderingar finns om de ska gå tillbaka till det gamla systemet med bara två representanter, men hon tycker att det är svårt att utvärdera efter endast en kull. Samtidigt vill hon inte offra ett år till om det nu skulle vara det nya systemet svårigheterna beror på.

EFO var en organisation som var som mest aktiv för några år sen, men verksamheten verkar nu ha stagnerat. Birgitta vet att den finns i någon form nu för tiden, men skolan blir aldrig kallad. När den fungerade drevs demokratifrågorna på en ganska hög nivå, menar hon. Skolan använde sig, på den tiden då EFO fungerade, av demokratitrappan som introducerades där och låg då på en åtta, men att de nu ligger runt fyra, vilket hon tycker är riktigt skrämmande.

När skolan var mer delaktig i EFO tyckte elever på Lövet att det var lite tråkigt, för de fick igenom det de ville ha, vilket Birgitta kan tycka är både bra och dåligt men det fungerade. Nu tycker hon att när det fungerar tar man allting för givet och är inte beredd att jobba för det utan tror att allt bara ska flyta på. Eleverna är inte beredda att fortsätta jobba med demokratiutvecklingen. Hon saknar verkligen EFO jättemycket och tycker att det är en

katastrof att det inte fungerar. Det hon saknar mest är att elevrådet fick träffa andra elevråd och ha något att jämföra med. Det kunde handla om att eleverna fick höra saker som fungerade på andra skolor, men inte på deras egen. Det handlade helt enkelt om ett utbyte av idéer och på sätt och vis var det som en elevrådsutbildning för hela läsåret.

Just nu tycker Birgitta att eleverna befinner sig på en nivå där de tycker att det är lärarna och skolledningen som helt enkelt ska ”fixa” alla saker som de vill göra, eleverna ska inte behöva göra något själva anser de. Därför ska de jobba med demokratifrågor hela nästa år, och bara demokratifrågor. Hon tycker att de kan få göra någon ”lattjo lajban grej”, men annars är det bara demokratifrågor som gäller. Vidare anser hon att klassråden under året har gått åt till att diskutera klassresor, vilka inte längre får genomföras på skoltid. Därför har de sagt att från och med hösten är det slutdiskuterat på klassråden om deras resor. Dessa klassråd ligger på SO timmarna och det finns ramar för dessa. De har mellan 30 och 40 minuter i veckan och om de inte hinner klart med alla frågor får dessa tas upp veckan efter. Hon tycker att det är viktigt med klassråden och att de får tid att diskutera, men anser att då ska de också använda tiden till elevdemokrati och inte sitta och diskutera om de ska ha med sig varmkorv eller inte.

Elevrådet och påverkan

Birgitta berättar att skolans dröm från början var att de skulle ha med elever i ledningsgruppen och på personalmöten varendas vecka och att dom skulle vara delaktiga, men det går inte för eleverna hinner inte och tycker att personalmötena ligger för sent trots att de själva slutar bara 20 minuter tidigare. Hon säger att fast eleverna går på en skola som är vidöppen för att ta emot, diskutera och genomföra så utnyttjar de inte det. Fast om hon ska vara ärlig så har inte elevrådet haft så många frågor att driva, vilket hon tror beror på att de inte kan få arbetet att fungera.

Skolan har aldrig uttalat vad eleverna inte kan vara med och påverka. Rent praktiskt kan de inte vara med och påverka sånt som de vuxna själva inte kan vara med och påverka, som t ex budgeten. En skola har ju massor av fasta utgifter som inte går att rucka på, påpekar hon, som löner, material och liknande. Hon presenterar budgeten för elevrådet på samma sätt som personalen får den presenterad för sig och sen får de vara med och tycka, men därifrån till att vara med och bestämma är något helt annat. Birgitta tycker dock att det inte är något som ledningen rår över, men det är självklart för dem att elevrådet får se budgeten, ha åsikter och komma med ifrågasättanden varför den ser ut som den gör. Däremot tycker inte eleverna

själva att detta är demokrati eftersom ledningen redan har bestämt. Eleverna är också med vid anställningar och har alltid varit det, lika väl som att personalen är med. Hon tycker att det är jätteviktigt att de får säga sitt.

Hon vet inte heller vad de annars **inte** skulle kunna vara med och påverka. Varje år kommer klasserna med utvärderingar av schemat, vad de tyckte var bra och dåligt och dessa går ner till den person som lägger schemat och som tar det i beaktande vid nästa schemaläggning. Även detta kallar dock eleverna för skendemokrati, eftersom de inte förstår vad demokrati egentligen är, tycker Birgitta. De har svårt för att veta vad de ska påverka. För eleverna är demokrati att de får bestämma, det är där skon klämmer, berättar hon. Det gör det också svårt eftersom de vuxna ser massor av saker som eleverna kan vara med och påverka, men de tar inte chansen. När jag sen frågar vad eleverna egentligen vill vara med och påverka, svarar hon att hon hade ställt samma fråga till elevrådet själva, men att det egentligen inte kom fram så mycket. Hon tror att detta beror på att eleverna aldrig har reflekterat över vad demokrati är.

För att komma runt problemet tror Birgitta att de till hösten ska ge eleverna den ordentliga utbildningsdag hon talade tidigare om. De kommer att sätta ihop den efter *Elevrådsboken* och om eleverna efteråt känner att detta inte passar dem så får de helt enkelt byta ut dem, eftersom man inte lämnar elevrådet utan att ha fixat någon annan som kan ta över i stället. Hon berättar också att det i höstas kom en inbjudan från kommunen om att delta i en elevrådsutbildning tillsammans med de andra elevråden. Hon skickade dit några elever som var jätteentusiastiska, men som kom tillbaka och var så grymt besvikna, eftersom det helt enkelt hade varit ett EFO möte och inte alls någon elevrådsutbildning.

Skolans demokratiarbete och elevrådets status

Hon håller med om att eftersom elevrådet inte förstår vad demokrati är så gör inte heller de övriga eleverna det, vilket leder till att rådets status bland dessa blir lägre. När jag så frågade om skolan jobbar med demokrati inom So för att resten av eleverna också ska förstå, svarar hon att demokrati genomsyrar hela skolan, men framförallt So arbetet. Problemet är att eleverna inte sätter det i samband med elevrådsarbetet. Eleverna tittar på demokrati i samhället, demokrati i allmänhet och vad de har för skyldigheter och rättigheter, men de ser inte att elevrådet är en del av det. Lärarna var medvetna om detta när de drog i gång i höstas, och de ville att elevrådet skulle ut och profilera sig, vilket det också står i ”*Elevrådsboken*”.

De måste hela tiden visa vilka de är, vad de gör, att de gör bra saker för de andra eleverna och att elevrådet finns för eleverna och skolan.

Denna profilering blev, som sagts tidigare, att det tog en hel termin att skaffa tröjor som de aldrig har på sig. Birgitta har som hon själv uttrycker det ”varit skogstokig, helt galen” och kritiserat dem för att det tog så lång tid. Hon tycker att de dessutom ska ha tröjorna på sig, framförallt varje tisdag när de har möten, samt att de ska ha dem på sig jätteofta för att folk ska se vilka som är med i elevrådet. Hon vill ändå säga att det som elevrådet har genomfört av de där rolighetsgrejerna har varit kanon. Den ”chicken day” som de hade i år var den bästa någonsin. Såna saker funkar, anser hon, men de fattar inte att det är det där med elevdemokrati som är det viktigaste.

Hon tycker att det är svårt att få de övriga lärarna engagerade i demokratifrågor och jobba över ämnesgränserna med demokrati. Förra året jobbade de med ett EU projekt som de tyckte var så roligt att de i höstas startade träffar en gång i veckan för att jobba med ämnesövergripande teman. De kommer fram till ett tema och de ämnen som vill jobba med temat går dit och planerar ihop det. Det skulle inte vara något extra utan vara något som man ändå skulle jobba med, men tillsammans. På så sätt kommer man ju in på demokrati och såna saker, tycker hon, men det är ändå So som har allt ansvar.

Det fungerade väldigt bra i höstas men inte lika bra på vårterminen. Mycket av detta beror på att vårterminen är så himla intensiv och upphackad, tror hon, och mycket av detta beror på de nationella proven. ”Gud bevara oss för de nationella proven”, säger hon med känsla. De tar så mycket tid, kraft och lektioner att under den tiden som är kvar har lärarna fullt sjå att klara av den ordinarie undervisningen.

Birgitta önskar att alla inom skolan skulle vara intresserade av demokrati. De flesta av lärarna är intresserade för egen del, men ser inte hur de skulle kunna jobba med det inom sina ämnen. De tror att det skulle ta väldigt mycket tid från de egna lektionerna. Det är något hon skulle vilja förändra.

Hon tar upp att vuxna ställer sig frågande till varför unga människor inte röstar, vilket är något som skolan jobbar jättemycket med. De har bl.a. varit och besökt demokrativerkstan uppe vid riksdagshuset som öppnade i februari i år, och det var bland det bästa hon någonsin

har sett för att väcka elevernas intresse för att bli politiker och liknande. Birgitta tyckte att det var helt suveränt och eleverna var alldeles överväldigade och tyckte att det var kanonkul. Eleverna fick i tre timmar vara politiker och ta beslut, ta ställning, rösta och i största allmänhet se hur det fungerar i praktiken med demokrati.

Intervju med elevrådets styrelse

Det är ordföranden och tre representanter, två killar och två tjejer, som deltog i gruppintervjun, men sekreteraren saknas.

Grundläggande om elevrådet

Eleverna berättar om nystarten som elevrådet har gjort i år eftersom skolledningen ville att så många som möjligt skulle komma med i elevrådet. Eleverna fick skriva ner att de var intresserade och varför, sen hade de en träff och de tror att alla som ville kom med i elevrådet. Styrelsen består av dem som är extra intresserade. Den ansvariga läraren gick runt och frågade två eller tre personer om de ville vara med i styrelsen, och de tror att det var de elever som läraren ansåg engagerade sig mest. Utöver dessa tog de inte tre eller fyra till, vilket gjorde att styrelsen kom att bestå av sex personer. De tycker att det är alldeles lagom att vara så få eftersom det kan vara svårt att komma fram till något när man är 21 stycken.

Nystarten innebar också att alla som tidigare hade varit med försvann utom en som blev ordförande, men han avgick i vintras. Eleverna själva vet inte riktigt hur ledningen har tänkt sig att det ska bli med valen nästa år, men de tycker inte att det vore så bra att byta elevråd i höst eftersom de känner att de äntligen har kommit igång. Om det kommer in nya så kommer de att ha samma problem som dagens elevråd har haft, tror eleverna. Det är svårt i början. Att byta ut styrelsen i januari så att de nya kan få stöttning av de gamla var ett helt nytt koncept för dem som aldrig ens tänkt i de banorna förut. Något som var intressant var att de inte finns några nior i styrelsen utan endast sjuor och åttor. Niorna var inte intresserade.

Det fungerar bra med att alla som vill vara med får vara med, tycker styrelsen. Det blir dock svårt när de sitter där inne och det finns yngre, sexor och sjuor, som inte har varit med så mycket. Dessa kanske tycker att det är svårt, och då kommer de kanske inte med så mycket utan det blir bara en stor skara folk där vissa är aktiva och andra inte. Det blir svårt att få något ur händerna, tycker de. Ändå tror de att det är bättre att man får anmäla sig frivilligt, förut var det så att två från varje klass skulle vara med, och från de klasser där ingen har velat

så har de fått lotta eller ta från klasslistan. En av tjejerna berättar att de blev tvungna att ha en sådan utlottning i hennes klass för ett tag sen. Hon själv var egentligen intresserad av att vara med i elevrådet, men satt med i ett annat råd. När hon ville veta vad de hade tagit upp på elevrådet svarade de utlottade representanterna att de inte hann ta upp sina "grejer". Nu när hon själv sitter i elevrådet vet hon emellertid att om man vill så kommer man med sina grejer, det är bara att räkna upp handen och säga att "jag måste bara ta upp det här".

Oftast är det styrelsen som tar fram förslag som de sedan lägger fram för elevrådet. Varje vecka har också klasserna ett klassråd som elevrådsrepresentanterna håller i sin egen klass. Där finns det en punkt som heter "frågor till elevrådet" där alla får ta upp det som de känner för. Ibland, om det blir helt tyst, brukar "elevrådena" be klassen sätta sig i små grupper och diskutera så att de kan få fram något som de verkligen vill. Oftast är det dock småsaker som att en klocka är trasig eller att elementen är för kalla som kommer upp.

Elevrådet och inflytande

När jag frågade vad de egentligen skulle vilja jobba med får jag svar som: "hela skolan liksom" och "jag tror att många har mycket att klaga om men dom vågar inte säga det". Eleverna anser att många är lite slöa eftersom de inte orkar ta upp det som de tycker är fel.

De anser att de får vara med och påverka allt, för när de vill är de välkomna till ledningens möte där de får sitta med och diskutera, men de erkänner också att de bara har gjort det en gång. De förklarar detta med att det som de har jobbat mycket med nu är att planera en dag som elevrådet håller i varje år, vilket har tagit mycket tid från dem under vårterminen. Det är en dag som kallas "Chicken day" och äger rum på skärtorsdagen före påsklovet. Det är en rolig dag med olika aktiviteter för hela skolan, som talangjakter, tävlingar osv.

Eleverna tror att de kan säga sin åsikt om de mesta, som schema, anställning av nya lärare osv, men att lärarna nog blir ganska irriterade om de säger något om schemat eftersom lärarna sitter och jobbar med det så mycket. Detta eftersom klagomålen kommer när schemat redan är lagt och lärarna inte ser någon utväg att ändra det på. Om de vill förändra schemat måste de själva vara väldigt konkreta med var man ska lägga den lektionen annars och hur det ska gå ihop, och då måste de ha kollat upp väldigt mycket innan. Men om de har gjort det och sett till så att det funkar så tror eleverna att de nog kan ändra schemat. Elevrådet har inte varit med i

själva schemalägningsprocessen tidigare men tror att de skulle kunna vara det om de ville. Däremot ligger detta på sommarlovet, men om någon skulle vilja komma till skolan då så är det nog OK, tror de.

Eleverna tycker att skolledningen är väldigt öppen, men att det ibland kan ta väldigt stopp också. Om ledningen har bestämt sig för en sak så kan det vara väldigt svårt att gå runt beslutet, vilket gör att de behöver vara med i själva beslutsprocessen, för efteråt är det för sent.

När jag frågade om det var något de skulle vilja vara med och bestämma om men inte kan, tänkte de väldigt hårt på frågan och kom till slut fram till att ledningen aldrig sa ”nej” till någonting, men att det märktes väldigt tydligt när de var negativa till vissa saker. De kan däremot inte minnas att de någonsin fått ett ”nej” till att vara med.

Jag frågade också om de får vara med och påverka själva undervisningen, och de berättar att skolledningen har sagt att om det är någon lärare som gör något konstigt eller så ska man gå till elevrådet med det så att de kan ta upp det och prata med läraren, men det har aldrig hänt. Elevrådet har fått möjlighet att vara med på lärarkonferenserna, men de har aldrig utnyttjat den möjligheten. Eleverna konstatera dock att det är som lärarna säger, att det är mycket som inte angår dem och då måste de gå ut. De har tio minuter i början av konferensen, sen ligger det lite sent och de har inte den tiden. De talar om att det ligger en eftermiddag klockan tre och det är den dagen som alla slutar tidigt, tror de. De tror också att om de visste att de fick sitta med på hela konferensen så skulle det kännas bättre. Nu vet de att när de har gått därifrån så tar lärarna säkert upp mer som angår dem eller återkommer till det som de talat om. De skulle vilja att lärarna höll inne med de punkter som inte angår eleverna och kanske tog upp det på nästa konferens istället, så att eleverna skulle komma ibland.

De tycker att kontakten med Birgitta fungerar bra och att hon hjälper till väldigt mycket. Hon har massor av förslag och hjälper dem med hur de ska hantera saker. Samtidigt välkomnar styrelsen att få vara ifred på sina möten eftersom det ibland kan vara ganska svårt att säga vissa saker när hon sitter med. Om de sen behöver hjälp kallar de in henne och detta tror de inte är något problem för henne. Dessutom kan de ibland be henne gå ut under själva elevrådsmötena, och då blir mötena lite öppnare, anser de.

Ibland styr Birgitta lite för mycket, tycker eleverna, men hon kommer mest med förslag. Varje elevråd börjar med fem minuter till henne och då säger hon allt som måste göras, som ”nu ska det vara en fika dag här och då måste ni göra det” och ”på portfolioexamen måste ni...”. Då är det de sakerna som eleverna tar tag i eftersom det är saker som måste göras, men sen fixar de egna saker. Bl. a. fixade de tröjor till elevrådet och sånt de tycker är kul, om de hinner.

Förbättring av elevrådsarbetet

För att kunna förbättra elevrådets arbete vill styrelsen ha mer tid. De har bara en halvtimme i veckan och det tycker de är för lite. De tycker inte att de hinner komma fram till någonting. Antingen skulle de vilja träffas två halvtimmar i veckan eller en timme en gång i veckan. De tycker att det aldrig tar stopp, utan de måste alltid avsluta mitt i vissa saker och får då fortsätta med det nästa gång, och då har det kommit nya saker att diskutera. De kommer aldrig fram till någonting, tycker de.

Jag frågade också om den elevrådsutbildning de fått i höstas genom *Elevrådsboken* och först förstod de inte vad jag menade, men sen mindes de att det var precis efter skolstarten som de fick ett häfte som Birgitta bad dem läsa. Två av dem hade läst det, en hade läst en del och den sista hade läst det som behövde läsas. Vissa saker var till hjälp för dem, men de tyckte att det mest var konkreta saker som de redan visste. Däremot tyckte de att det var bra för sexorna och sjuorna, om de nu läste vill säga.

När frågan om det vore bra med en utbildning i hur ett elevråd ska eller kan fungera, drar de sig till minnes att kommunen hade en utbildning för elevråd som skedde varje år. Det är ungdomsrådet och EFO som ordnar en dag där alla skolans elevråd deltog. Där träffas alla elevråd och pratar och jämför hur de andra gör på sin skola och får lite tips och så. De tyckte nog att det var bra och att det var roligt att se hur andra jobbade, men tyckte att det var ganska lika, ganska traditionellt. Ändå säger styrelsen att det inte finns något samarbete mellan kommunens elevråd även om de tror att det skulle vara ganska kul.

Elevrådets status

De tror att de övriga eleverna tycker att elevrådet mest fikar och aldrig kommer fram till någonting, även om det nuvarande elevrådet bara har fikat en gång. Tidigare var det tydligen ganska slapp, men nu tror de att elevrådet har fått en ”spark i rumpan” efter nystarten. De känner att Birgitta är mycket nöjdare nu eftersom de faktiskt gör saker. ”Hon vill ju att det ska

bli bättre”, som en av eleverna uttrycker det. De tror också att det som egentligen är avgörande är ”chicken day”. ”Om den är okey då är elevrådet ganska bra” säger ordföranden.

För att visa vad de gör har elevrådet en plansch där de skriver vad de gjort och sen är de noga med att ta upp det på sina råd, vad de har gjort och vad de har pratat om. Det är inte alla representanter som gör det, även om styrelsen tjarar mycket på dem. För att visa alla andra hur viktigt elevrådet är skulle de vilja ha öppna möten där folk fick komma in och se vad som egentligen händer och sitta med när de pratar, men det blir aldrig av.

Sammanfattning Lövet

På friskolan Lövet är hela skolan väldigt öppen för elevinflytande. Det finns egentligen ingenting (förutom kanske budget) som eleverna inte kan vara med och påverka.

I höstas provade skolan ett nytt system för elevrådet där alla som ville vara med fick vara med för att vidareutveckla skolans arbete med elevdemokrati. Det har dock inte fungerat så bra tycker alla inblandade parter. Elevrådet vet inte riktigt varför, medan skolledningen tror att det är för att elevrådet blev för stort och att det inte har fungerat med ordförande i år. Dessutom tror de att eleverna egentligen inte har koll på vad demokrati är och hur de ska gå tillväga för att förändra något. Lösningen skulle kunna vara en bättre elevrådsutbildning.

Läraren menar att demokratin genomsyrar hela skolan, men att arbetet alltid kan utvecklas. De ska jobba mer på att klassråden ska fungera bättre för att alla elever ska få lära sig mer. En biprodukt av detta borde kunna bli att resten av eleverna får upp ögonen för elevdemokrati och vad det innebär. Att påverka undervisningen verkar ligga i skolans upplägg med portfolio, det kommer liksom delvis inbyggt.

Jämförelse av resultat

Det är intressant att se att de båda skolorna arbetar så olika med elevrådet. Mariaskolan är väldigt traditionell medan Friskolan Lövet är mycket mer öppen för påverkan av eleverna. Ändå är den kommunala skolan nöjd med hur det fungerar medan friskolan inte tycker att det fungerar alls och ska vidta åtgärder för att skapa förbättring. Detta kan i sig bero på att skolorna har så olika inställning till vad eleverna kan påverka. Friskolan vill att eleverna ska vara delaktiga i hela skolans verksamhet, och den kommunala är nöjd med att de påverkar det

yttre, förutom elevrådet som skulle vilja ha lite mer att säga till om. Det finns alltså en beskrivning mellan vad skolledningen tycker att elevrådet kan vara med och påverka och vad eleverna själva skulle vilja vara med och påverka på Mariaskolan. På Lövet är däremot både vuxna och elever överrens om vad de kan vara med och påverka, även om ambitionsnivån är högre hos skolledningen om vad de bör vara med och påverka än den är hos eleverna. Däremot tror eleverna på Mariaskolan att de kan vara med och påverka i en högre grad än vad skolledningen anser att de kan.

En likhet finns dock mellan Mariaskolan och Lövet. På båda skolorna är ledningen och lärarna av den uppfattningen att eleverna tycker att demokrati är när de får bestämma och att de inte själva ska behöva ”fixa” saker. De är också överrens om att detta nog beror på att eleverna inte riktigt vet eller har funderat över vad demokrati i allmänhet och elevdemokrati i synnerhet egentligen är. Skillnaden kommer dock i att friskolan är väldigt bestämd när det gäller att eleverna måste få utbildning så att de kan lära sig vad demokrati är och arbeta bättre med elevdemokrati, vilket den kommunala skolan inte tycker är nödvändigt utan istället menar att det behövs mer struktur och hjälp från de vuxna. Eleverna är självfallet av en annan åsikt.

En annan skillnad ligger i att Mariaskolan (förutom So – läraren) tycker att arbetet med EFO, och därigenom med andra elevråd, fungerar bra, medan Lövet anser att det är en katastrof. En anledning till denna lilla paradox skulle kunna vara de olika inställningarna till arbetet med elevdemokrati, men det är nog inte hela svaret.

Inställningen till klassråd som en demokratisk funktion är också väldigt olika på de bägge skolorna. För Lövet är det självklart att arbeta med klassråden för att förbättra elevdemokratin, men Mariaskolan har inte alls samma uppfattning. För dem verkar det inte vara så viktigt hur klassråden fungerar.

Båda styrelserna är överrens om att elevrådets status bland de övriga eleverna är ganska låg och att mycket av detta beror på att de egentligen inte vet vad elevrådet håller på med och vad deras arbete innebär. Inte på någon skola är eleverna säkra på vad de skulle kunna göra för att förbättra detta förutom att profilera sig och kanske bjuda in till ett öppet möte. Att jobba mer med vad elevdemokrati egentligen innebär skulle också kunna vara ett alternativ tror de.

En stor skillnad mellan själva elevråden är vad de skulle vilja påverka mer om. Lövet vet inte riktigt, vilket kan komma sig av att de egentligen kan påverka allt, medan Mariaskolan har massor av idéer om vad de skulle vilja vara mer involverade i. Att kunna vara med och påverka allt, som eleverna på Lövet, kan nog ibland göra att det är svårt för eleverna att veta var de ska börja och vad de ska ta tag i först.

Diskussion

Det är för mig ganska uppenbart att Friskolan Lövet har en mycket högre grad av elevinflytande än Mariaskolan, och att de har betydligt högre ambitioner när det gäller att involvera eleverna i skolans hela verksamhet. Det står ingenting i några styrdokument att skolan ska ge eleverna inflytande i alla aspekter av verksamheten utan enbart att de ska lära sig demokratiskt arbetssätt och värderingar samt att hela verksamheten ska utformas på ett demokratiskt sätt. Å andra sidan ska skolan uppmuntra att eleverna för fram sina uppfattningar även om dessa är olika ledning och lärares.

Det är intressant att notera att på Lövet är elevråd och skolledning helt överrens om vad eleverna kan vara med och påverka, medan de på Mariaskolan skiljer sig åt mellan parterna. Eleverna har högtflygande ambitioner om att kunna vara med och påverka allt möjligt, medan skolledningen i grunden anser att det nog är ganska bra som det är. Även om Mariaskolan inte har samma grad av öppenhet som Lövet gentemot sina elever så ger de ändå eleverna en möjlighet att påverka genom skolrådet och att de har gett en mycket engagerad lärare ansvaret för elevrådet. Denna lärare verkar ha påverkat elevrådet att ha högre ambitioner med sitt arbete än de nog annars skulle ha haft. Ändå är det mest kosmetika som elevrådet har möjlighet att förändra, de släpps inte riktigt in i övrigt som de skulle kunna vara med att bestämma om. Här är det intressanta att elevrådet själva tror att de kan vara med och påverka fler saker än skolledningen är beredda att låta dem göra. Detta kan nog ha sitt ursprung hos den ansvariga läraren som enligt eleverna själva ”...tycker att elevrådet ska ha makt över hela skolan”³⁴, vilket antyder att den ansvariga läraren och skolledningen inte är riktigt överrens om vad eleverna kan påverka. Deras attityd till elevernas inflytelsemöjligheter verkar fundamentalt olika, även om det är svårt för mig att uttala mig med säkerhet eftersom jag inte talat med den ansvariga läraren själv.

³⁴ Intervju med Mariaskolan elevrådsstyrelse 060506

Både *Utgång?*³⁵, Österlund³⁶ och Johansson/Roberts³⁷ talar om att lärarna på högstadiet i allmänhet är ganska negativa till att eleverna skulle kunna ta det ansvar som kommer med ökat inflytande. Man kan även i intervjuerna på Mariaskolan utskilja en sådan attityd, även om varken rektor eller lärare säger det rakt ut. På Lövet anser de dock att alla elever kan om de får möjlighet, vilket totalt motsäger litteraturen. Det handlar antagligen om vilken attityd de vuxna har till eleverna, är de på väg att växa upp eller är de fortfarande små barn som måste ledas?

Att jag har tagit med *Elevrådsboken*³⁸ som litteratur och att Birgitta från Lövet har tagit så stort intryck av just den boken är en ren slump. Jag hade planerat att ta med boken redan innan intervjun genomfördes. Däremot är det intressant att just den bok som jag själv tyckte var mycket bra för upplägg och hjälp i elevrådsarbetet är den som Lövet har beslutat att bygga sin elevrådsutbildning på. Kanske säger det något om värdet av boken.

Johansson/Roberts kom fram till att eleverna själva inte egentligen hade någon aning om vad elevinflytande är och min undersökning bekräftar detta. På båda skolorna anser de vuxna att elevernas uppfattning i detta hänseende är skevt. Skillnaden kommer dock i attityden till vad man kan och ska göra åt det, där man på Lövet återigen är beredd att lägga ner mer arbete och möda för att få det att fungera. Ändå verkar de enbart vara villiga att satsa på elevrådet och lämnar övriga elever åt sitt öde. Att Mariaskolan inte verkar intresserade av att få några av eleverna att till fullo förstå vad demokrati egentligen handlar om förvånade mig mycket. Det verkar som om de inte anser att det är viktigt, varken för elevrådet eller för eleverna i allmänhet, trots att kritik riktas mot eleverna för deras inställning som i grunden handlar om okunskap. Kanske handlar det om lathet, det skulle antagligen krävas mycket energi, för att inte tala om tid, att se till att alla elever verkligen förstår vad det handlar om. Ändå anser jag att man sviker eleverna om man fortsätter att låta dem sväva i ovisshet.

I intervjuerna med barnen framkom också att de gärna vill vara med och påverka, men inte riktigt vet hur de ska gå tillväga. I alla fall är det läget på Mariaskolan. På Lövet har de så mycket de kan påverka att de inte riktigt vet var de ska börja, vilket gör dem handlingsförlamade. Ett stort problem med detta är att elevrådet inte på någondera skolan har

³⁵ *Ungdomarnas Demokratikommission...*, 1999

³⁶ Österlund, 2000-2001

³⁷ Johansson & Roberts, 2005

³⁸ Uppsalas elevråd & Kessel, Dany, 2004

någon stark förankring hos övriga elever, och att klassråden inte verkar ha fungerat särskilt bra hos någon fast av olika anledningar. Detta är ju en av de saker som *Utgång?* tog upp som jätteviktigt för att elevdemokratin ska fungera och som Lövet verkar hålla med om.

Att elevrådets status är så låg tror både de vuxna och eleverna beror på att de övriga eleverna inte vet vad elevrådet gör eller vad det hela handlar om, men ingen skola verkar beredd att satsa mer på att informera dessa elever om vad elevdemokrati egentligen är. Det handlar mest om att elevrådet ska profilera sig och att (i Lövet's fall) utbilda själva elevrådet samt att förbättra klassråden. De verkar inte beredda att utveckla undervisningen om demokrati, vilket antagligen vore den bästa lösningen i längden.

På båda skolorna anser de vuxna att eleverna inte vet vad demokrati i stort och elevdemokrati i synnerhet egentligen handlar om. Detta sätter jag i direkt relation till undervisningen som då verkar ha misslyckats med att lära eleverna om detta det mest grundläggande i vårt samhälle. På Mariaskolan påpekade till och med eleverna att lärarna inte lyckades sätta demokratin i samband med eleverna själva och vad de kan göra. Detta kan i och för sig bero på att lärarna kanske inte själva tycker att eleverna kan göra så mycket, men det är bara spekulationer.

Samtidigt ställer jag mig frågan om det inte kan ligga mer bakom problemet med elevernas attityd till demokrati. Att eleverna verkar tro att demokrati handlar om att de ska få sin vilja igenom i allt skulle faktiskt kunna beror på fler saker än lärarnas attityd till vad eleverna egentligen kan göra. Det kan vara så att själva SO ämnets struktur gör att eleverna blir låsta i sitt tänkande? Blir ämnet för snävt i sin ambition att eleverna ska lära sig så mycket som möjligt? De får tidigt lära sig att samhället fungerar på ett visst sätt, men det går av någon anledning inte in hos eleverna att med rättigheter kommer också skyldigheter. Kanske kan det vara så enkelt som att de är tonåringar och tonåringar är mest inriktade på sig själva. Om skolan inte lyckas sätta den övergripande demokratin i samband med deras egen verklighet så kanske eleverna hittar sina egna tolkningar till hur saker och ting borde vara. Kan det vara så att skolan genom sin otydlighet själva skapar denna inställning hos eleverna? Om man inte har tillgång till all information så skapar man sin egen förklaring för att förstå. Som vuxen kan det vara svårt att förstå hur ungdomarna tänker och vad de känner, men om man bara tar sig tid att prata med dem och försöka förstå dem kanske man kan komma runt problematiken mycket enklare än man tror.

Detta kan vara ett mycket större problem för skolan än att elevråden kanske inte fungerar som de ska på grund av elevernas attityd. Om det är så att eleverna har missförstått det grundläggande i demokratin, vad mer har de missförstått? Hur mycket annat finns det i skolans värld som eleverna har sin egen uppfattning om och som inte stämmer med vad vi som lärare försöker lära dem? Behöver vi prata mer med eleverna för att verkligen få dem att förstå vad vi försöker säga? Det är i det här läget de flesta lärare skulle ställa den mycket relevanta frågan, och var ska vi få den tiden ifrån? På det skulle jag vilja svara genom att ställa några motfrågor: vad är viktigast, att proppa i eleverna en massa information som de inte vet hur de ska använda eller att de verkligen förstår det vi försöker lära dem? Vill vi ha elever som bara sitter stilla och tar emot eller vill vi ha tänkande och självständiga elever som utvecklas till analyserande och självgående vuxna?

För att inte bara klaga på Mariaskolan vill jag påpeka att de (må så vara omedvetet) faktiskt har uppmuntrat elevrådet att genom praktisk handlig med medborgarförslag lära sig att utöva sina demokratiska rättigheter, vilket *Utgång?* också anser att man borde göra. De har också ett fungerande elevråd, även om det elevdemokratiska arbetet skulle kunna fungera betydligt bättre.

Delaktighetstrappan³⁹ är ett mycket användbart verktyg för att utvärdera elevrådets arbete på skolan. Jag skulle rekommendera alla skolor att använda den för att förbättra sitt arbete med elevdemokrati och elevinflytande. Det är ett verkligt användbart verktyg. Dock tror jag att det är svårt för en utomstående att göra det på ett bra sätt eftersom det är svårt att veta exakt hur det fungerar på skolan. Mina intervjuer är i min mening för ytliga för att jag egentligen ska kunna avgöra var på trappan skolorna ligger. Den är egentligen enbart de involverade personerna som kan utnyttja trappan till fullo genom de tre stegen jag beskrev inledningsvis. För tydligheten skull vill jag här repetera trappan och dessa steg.

Delaktighets – trappan⁴⁰

8. Rätt att initiera fråga.
Rätt att fatta beslut
tillsammans med vuxna.
7. Rätt att initiera fråga
Vuxna fattar beslut.
6. Med i beslut, men endast

³⁹ Se kommunens hemsida

⁴⁰ Se kommunens hemsida

- vuxna initierar frågor.
5. Dialog. Ungdomar informeras och rådfrågas.
 4. Ungdomar informeras ordentligt och får sedan uppdrag av vuxna (ansvar).
 3. Symbolisk medverkan (rätt att delta som passiv lyssnare...)
 2. Dekoration (Barn har tagits med i debatt som förs över deras huvud...)
 1. Manipulation (Barn bär plakat i demonstrationståg...)

Steg 1 – 3 handlar om att barnen får **medverka**, vid steg 4 – 6 har de fått **medinflytande** och steg 7 – 8 **medbestämmande**. Alla steg mellan 4 och 8 innebär delaktighet, enligt trappan.⁴¹ Trappan är tänkt att användas i tre steg. I det första steget utvärderar elever och vuxna tillsammans vilka möjligheter som hittills funnits för inflytande. I steg två ska man komma fram till vilken nivå man vill ligga på i framtiden och i steg tre kommer dialogen där vuxna och elever tillsammans diskuterar hur resultatet av arbetet blev.⁴²

Om jag ändå skulle utvärdera elevråden enligt trappan utifrån den information jag har fått fram här skulle jag säga att båda skolorna hamnar på en fyra. Tyvärr verkar man på Mariaskolan inte vara villig att vidareutveckla elevrådsarbetet, medan man på Lövet är fast besluten att komma tillbaka till en åtta. Ett bra sätt att komma igång med arbetet tror jag skulle kunna vara att använda sig av Ove Strands dialogmetod och den utbildning samt de verktyg han tillhandahåller.

Jag har ingen ambition att resultaten av min undersökning ska vara allmängiltiga. Det är den alldeles för liten för. Det enda jag kan göra är att konstatera att det verkar vara ett visst mått av skendemokrati på Mariaskolan, eftersom det finns så mycket som eleverna inte kan vara med och påverka. Ändå fungerar själva formerna för demokratin bra på skolan, men jag anser inte att det räcker. På Lövet är det däremot skillnad. Eleverna har möjlighet att påverka det mesta på skolan och ledningen är mycket beslutsam när det gäller att eleverna ska vara involverade. Att det sedan inte har fungerat så bra är något som de tar tag i och försöker förändra. Ändå behöver båda skolorna arbeta mycket mer på att alla elever ska få en förståelse

⁴¹ Se kommunens hemsida

⁴² Se kommunens hemsida

för att elevrådet är där för dem och att de själva faktiskt kan förändra sin situation genom elevrådet.

Även om attityden till elevrådsarbetet är väldigt olika på de båda skolorna så blir resultatet ändå detsamma. Elevrådets arbete genomförs på en väldigt grundläggande nivå och handlar egentligen mest om kosmetika på skolan. Frågan är vad detta beror på. Är eleverna inte intresserade av den form av inflytande som Lövet erbjuder? Vill de inte ha det ansvar som kommer med ökat inflytande? Ligger problemet verkligen på elevernas nivå eller ens skolans? Behöver vi kanske ändra systemet och inte individerna? Det verkar inte göra någon större skillnad för elevrådets arbete vilken skolform som används. Även om Lövet har mycket större ambitioner har de inte lyckats få med sig eleverna, och är det inte eleverna som är viktigast?

Jag tror inte att det ser så mycket annorlunda ut på många av de andra grundskolorna i Sverige. Det är säkert så att det finns skolor där elevrådet fungerar skapligt, men fungerar det fullt ut? Svårt att säga, eftersom det inte finns någon utvärdering av elevrådets arbete. Men jag har börjat ställa mig frågan om vi verkligen utövar demokrati genom elevråden. Visst har elevråden demokratiska former, eleverna väljer representanter som sedan gör sitt bästa för att genomföra det de tror är viktigt för majoriteten. Är det inte så samhället fungerar? Vi väljer våra representanter till det stora "elevrådet", nämligen riksdagen. Engagerar vi oss mer i deras arbete än den vanliga eleven gör i elevrådets? Mitt svar blir ett rungande "nej". Varför är det då så viktigt för oss att elevråden ska fungera bättre? Jag tror att om den enskilda eleven inte bryr sig om att ta till vara på sina möjligheter att påverka i skolan, må så vara att det är genom elevrådet och inte personligen, så kommer den eleven inte heller att ta tillvara sina möjligheter att påverka sin situation i vuxenlivet.

Samtidigt undrar jag vad som skulle hända om de vuxna i skolan släppte efter lite på kontrollen och lät elevrådet själva få bestämma vad de ville göra. Skulle det då bara handla om "lattjo lajban grejer" som Birgitta uttryckte det? Eller skulle de faktiskt komma med egna förslag som handlar om större saker? Skulle det kunna vara så att vi vuxna i all vår välmening faktiskt hindrar elevråden från att genomföra saker som är viktiga för dem? Går Lövet för långt när de ger eleverna möjlighet att påverka i princip allt? Håller Mariaskolan verkligen tillbaka elevrådet genom att inte ge den samma möjlighet som Lövet gör? Behövs det kanske ett helt nytt system där man tänker helt annorlunda? Behöver vi tänka om? Vad är egentligen

det viktiga med elevråden? Om det viktigaste för dem att få nya speglar i omklädningsrummen eller att det är för kallt i skolan, vilka är då vi vuxna att tala om för dem att de jobbar för fel saker? Handlar det inte om vad eleverna tycker är viktigt? Eller är det så att de bara inte har informerats om det som är viktigt med elevdemokrati? Om eleverna är nöjda, vilka är då vi att tala om att de har fel? Ligger skulden hos lärare och vuxna? Vill vi verkligen att eleverna ska ha något att säga till om, eller är elevråden bara något som ska finnas för att visa att skolan är en demokratisk institution? Handlar elevråd ens i grunden om demokrati, eller är det bara ett sätt att låta eleverna tro att de har något att säga till om? Om så är fallet tror jag att eleverna har genomskådat oss. Deras ointresse kan lika väl bero på uppgivenhet som att de inte är informerade om vad elevdemokrati är. Men det är bara spekulationer från min sida.

Allt detta är svåra frågor som jag inte har någon som helst ambition att besvara, men som ändå är viktiga när vi funderar på elevrådets arbete. Jag tror att skolan måste ta sig en ordentlig funderare på vad elevråd egentligen bör handla om och jag tror också att man måste utgå från eleverna själva. Det handlar ju egentligen om dem, inte sant? Det är deras vardag, deras åsikter och deras framtid som det i grunden handlar om. Allt detta skulle kunna vara en grund för fortsatt forskning kring elevråd och jag hoppas att det så småningom kommer att utvecklas ett bättre arbete kring dessa frågor.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att utreda om elevråden i skolan verkligen har makt att påverka, eller om det handlar om skendemokrati. Jag ville utreda hur elevråd verkligen fungerar. Jag genomförde min undersökning genom personliga och kvalitativa intervjuer med elevrådets styrelser, en SO lärare och rektorn/skolledningen på två högstadieskolor. Efter intervjuerna jämförde och analyserade jag resultaten. Dessa resultat visade att de båda skolorna arbetar väldigt olika när det gäller elevdemokrati och att de även hade väldigt olika ambitionsnivå när det gäller vilken nivå av elevinflytande elevrådet bör ha på respektive skola. I verkligheten fungerar ändå elevråden på ett likartat sätt i skolorna. De fungerar inte fullt ut och lyckas inte genomföra speciellt mycket, utöver grundläggande saker som hur skolan ska se ut rent kosmetiskt eller vilka tröjor elevrådet bör ha. Jag kom fram till att det finns ett visst mått av skendemokrati på en av skolorna, men att det samtidigt behöver utredas ytterligare vad elevdemokrati verkligen innebär idag och vad det borde innebära i framtiden när man talar om elevråd. Om detta inte sker kommer skolorna aldrig ha ett fullt fungerande elevråd.

Referenser

Otryckta källor

Intervju med rektor Mariaskolan 060519

Intervju med SO lärare Mariaskolan 060506

Intervju med elevrådsstyrelse Mariaskolan 060506

Intervju med representant för skolledning samt SO lärare Friskolan Lövet 060505

Intervju med elevrådsstyrelse Friskolan Lövet 060511

Tryckt Litteratur

Johansson, A & Roberts, L, 2005, *Hur upplevs elevinflytande av pedagoger och elever?*, Institutionen för Utbildningsvetenskap, Luleå tekniska universitet

Kamperin, RM, 2005, *Försök att påverka – Delrapport 2 En empirisk studie av ungdomarnas påverkansmöjligheter i tre grundskoleklasser*, IPD-rapporter Nr 2005:2, Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs Universitet

Nilsson, L, 1997, *Elevinflytande – bättre skoldemokrati – lärarbok*, Solna, Ekelunds Förlag

Nilsson, L, 1997, *Elevinflytande – bättre elevråd*, Solna, Ekelunds Förlag

SKOLF 1994:1, *1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lpo 94)

Svenning, C, 2003, *Metodboken*, Lorentz Förlag

Uppsalas elevråd & Kessel, D, 2004, *Elevrådsboken*, Uppsala, Uppsala publishing house

Utgång? En delrapport från Ungdomarnas Demokratikommission till Demokrati Utredningen
November 1999, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer

Österlund, H, 2000-2001, ”Sex år av inflytande – attityder till elevinflytande i Skolverkets attitydundersökningar 1993/94-2000, i Lundahl, C (red) *Analys och utvärderingar 2000-2001 – skolan och demokratin*, Skolverket

Elektronisk litteratur

Barnombudsmannen, *Hela konventionstexten*, <http://www.bo.se/adfinity.aspx?pageid=44>,
060520

Elevorganisationen i Sverige, *Historia*, <http://www.elevorg.se/index.php?p=sidor&id=63>,
060516

Delaktighetstrappan, <http://www.trialog.se/school/metoden.htm>, Kommunens hemsida
060520, för utförligare information kontakta författaren

Friskolan Lövets hemsida 060519, för utförligare information kontakta författaren

Mariaskolans hemsida 060519, för utförligare information kontakta författaren

Bilagor

Frågor till skolledning

- Vilken är din roll i elevrådet?
- Hur väljs elevrådet på denna skola?
- Hur arbetar elevrådet?
- Vad kan elevrådet påverka?
- Hur kan elevrådet påverka?
- Vad vill de påverka?
- Hur tror du att eleverna uppfattar sin möjlighet att påverka?
- Anser du att elevrådet skulle kunna/borde kunna påverka mer, och i så fall hur?
- Hur anser du att ert elevråd fungerar?
- Vad skulle man kunna förbättra?
- Hur anser du att kontakten mellan elevråd och skolledning fungerar?
- Vad skulle man kunna göra för att få resten av skolans elever mer intresserade/engagerade i elevrådets arbete?
- Tycker du att skolan jobbar tillräckligt mycket med demokrati?

Frågor till So-läraren

- Hur arbetar ni inom So med demokrati i stort och elevdemokrati i synnerhet?
- Hur arbetar ni för att få resten av eleverna att förstå vikten av elevrådets arbete?
- Samarbetar So-lärarna med demokrati och elevrådesfrågor?
- Arbetar ni över ämnesgränserna? Hur?
- Hur tror du att eleverna uppfattar skolans demokratiarbete?
- Vad tror du att de anser om detsamma?

Frågor till elevrådet

- Hur väljs elevrådet?
- Hur arbetar elevrådet?
- Vad *kan* ni påverka?
- Vad *vill* ni påverka?
- *Hur* kan ni påverka?
- Skulle/borde ni kunna påverka mer? Vad och hur?

- Hur tycker ni att ert elevråd fungerar?
- Vad skulle man kunna göra för att förbättra arbetet?
- Tycker ni att er kontakt med lärare och skolledning (rektor) fungerar bra?
- Vilken status har elevrådet bland de övriga eleverna?